

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA**

Evidenčné číslo: 101006/B/2024/36122358758136068

**ROZPOČTOVÉ HOSPODÁRENIE RAKÚSKA A
SLOVENSKA**

Bakalárska práca

2024

Matej Mattyašovský

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA**

**ROZPOČTOVÉ HOSPODÁRENIE RAKÚSKA A
SLOVENSKA**

Bakalárska práca

Študijný program: Financie, bankovníctvo a poisťovníctvo

Študijný odbor: Ekonómia a manažment

Školiace pracovisko: Katedra hospodárskej politiky

Vedúci záverečnej práce: Ing. Tomáš Oleš

Bratislava 2024

Matej Mattyašovský

Čestné prehlásenie

Čestne prehlasujem, že som bakalársku prácu s názvom „Rozpočtové hospodárenie Slovenska a Rakúska“ vypracoval samostatne, uviedol všetky použité zdroje a literatúru.

Dátum:

.....

Matej Mattyašovský

ABSTRAKT

MATTYAŠOVSKÝ, Matej: *Rozpočtové hospodárenie Rakúska a Slovenska*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Národohospodárska fakulta; Katedra financií. – Vedúci záverečnej práce: Ing. Tomáš Oleš – Bratislava: NHF EU, 2024, 45 strán

Záverečná práca je vypracovaná na tému Rozpočtového hospodárenia Slovenska a Rakúska. Cieľom záverečnej práce bolo porovnanie vplyvu vojny na Ukrajinu na rozpočtové hospodárenie Slovenska a Rakúska, a tak porovnať rozdiely medzi oboma krajinami v rozpočtovom hospodárení a v celkovom vplyve na hospodárstvo oboch krajín. Jednotlivé časti záverečnej práce boli zamerané na uvedenie do problematiky pomocou prehľadu viacerých štúdií, metodiku práce a na výsledky práce. Prvá časť práce sa venuje súčasnému stavu riešenej problematiky, bližšie sa pozerá na ekonomické dopady vojny a iných kríz. Druhá časť práce stanovuje cieľ práce a bližšie opisuje metodiku práce. Tretia časť práce skúma stav ekonomík v Rakúsku a na Slovensku, používa metodiku stanovenú v druhej časti práce, aby zistila dopady vojny na Ukrajinu na štátne rozpočty Rakúska a Slovenska. Výsledkom riešenia danej problematiky je, že zmeny v celkových vládnych výdavkoch a zmeny vo výdavkoch na obranu nemajú vplyv na ekonomický rast a tiež sme zistili, že rozdiely medzi krajinami sú malé.

Kľúčové slová: Slovensko, Rakúsko, štátny rozpočet, ekonomické dopady vojny, fiškálna politika, verejné príjmy, verejné výdavky

ABSTRACT

MATTYAŠOVSKÝ, Matej: Budgetary management of Austria and Slovakia - University of Economics in Bratislava. Faculty of National Economy; Department of Finance. -Head of Bachelor Thesis: Ing. Tomáš Oleš - Bratislava: NHF EU, 2024, 45 pages

The final thesis is elaborated on the topic of Budgetary Management of Slovakia and Austria. The aim of the thesis was to compare the impact of the war in Ukraine on the budgetary management of Slovakia and Austria and thus to compare the differences between the two countries in budgetary management and in the overall impact on the economy of both countries. The individual parts of the thesis focused on the introduction to the issue by reviewing several studies, the methodology of the thesis and the results of the thesis. The first part of the thesis deals with the current state of the issue at hand, taking a closer look at the economic impact of the war and other crises. The second part of the thesis sets out the aim of the thesis and details the methodology of the thesis. The third part of the thesis examines the state of the economies of Austria and Slovakia, using the methodology set out in the second part of the thesis to ascertain the effects of the war in Ukraine on the state budgets of Austria and Slovakia. As a result of addressing the issue, we find that changes in total government spending and changes in defense spending do not affect economic growth and we also find that the differences between the countries are small.

Keywords: Slovakia, Austria, government budget, economic impact of war, fiscal policy, public revenue, public expenditure

Obsah

Úvod	6
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí	8
1.1 Dopady vojny na Ukrajinu pre krajiny Európskej Únie	8
1.2 Dlhodobé a krátkodobé ekonomické dôsledky vojny	9
1.2.1 Účinky vojny a vplyv fiškálnej expanzie na ekonomický rast	11
1.2.2 Náklady vojenského konfliktu	12
1.3 Zachytenie vplyvu vojny na okolité krajiny	13
1.4 Fiškálna politika	14
1.5 Štátny rozpočet	15
1.5.1 Vplyv vojny na štátne rozpočty krajín	15
1.6 Verejné príjmy	17
1.6.1 Vplyv kríz a vojny na verejné príjmy	17
1.7 Verejné výdavky	18
1.7.1 Vplyv kríz a vojny na verejné výdavky	19
1.8 Verejný dlh	20
1.8.1 Zmeny verejného dlhu v dôsledku vojny	21
2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania	22
2.1 Cieľ práce	22
2.2 Metodika práce a metódy skúmania	22
3 Výsledky práce a diskusia	26
3.1 Stav verejných financií na Slovensku a v Rakúsku	26
3.1.1 Vývoj reálneho HDP	26
3.1.2 Vývoj verejného dlhu a bilancie štátnych rozpočtov	27
3.1.3 Výška verejných výdavkov a výdavkov na obranu	29
3.1.4 Výška verejných príjmov	31
3.1.5 Zmeny vo verejných rozpočtoch spôsobené vojnou	33
3.2 Tvorba modelov a odhadovanie koeficientov	35
3.2.1 Test robustnosti	39
Záver	41
Zoznam použitej literatúry	43

Úvod

Fiškálna politika je významnou politikou štátu a je dôležitá, pretože predstavuje nástroj, pomocou ktorých sa štát snaží stabilizovať ekonomiku, stabilizovať hospodársky cyklus, podporovať ekonomický rast v krajine. Fiškálna politika môže byť použitá na rýchlu reakciu na hospodárske krízy a nečakané udalosti, ako sú finančné krízy, prírodné katastrofy, pandémie alebo aj vojny. Vojna môže mať ekonomický vplyv nielen na samotnú krajinu, v ktorej sa odohráva ale vplyv môže mať aj na okolité krajiny. A tak sa môže predpokladať, že aj vojna na Ukrajine bude mať vplyv na ekonomiku Rakúska a Slovenska a aj na ich rozpočtové hospodárenie. Vojna na Ukrajine môže spôsobiť zvýšenie verejných výdavkov na obranu, verejné výdavky sa môžu zvýšiť aj v oblasti ochrany hraníc a verejné výdavky môže zvýšiť aj vyšší prílev utečencov z Ukrajiny. Zvýšenie výdavkov môže spôsobiť výrazné zmeny v štátnom rozpočte, ktorý je významným nástrojom fiškálnej politiky. Štátny rozpočet slúži na plánovanie verejných príjmov a výdavkov, a tak sa vláda snaží pomocou štátneho rozpočtu zefektívniť riadenie verejných financií. Pomocou efektívneho riadenia štátneho rozpočtu je možné zabezpečiť efektívnu kontrolu verejných financií, a tak zabrániť finančným problémom. Pomocou štátneho rozpočtu vláda taktiež zabezpečuje základné verejné služby, ako sú napríklad zdravotníctvo, vzdelávanie, infraštruktúra a sociálna pomoc.

Táto práca sa zameriava na porovnanie vplyvu vojenského konfliktu na Ukrajine na rozpočtové hospodárenie Rakúska a Slovenska. Hlavným cieľom tejto práce je porovnať ako nami vybrané krajiny reagovali na vojnu na Ukrajine, ako sa zmenila ich rozpočtová politika. Ďalším cieľom bolo aj porovnať vplyv zmeny vládnych výdavkov rozdelených do sektorov na ekonomický rast Rakúska a Slovenska. Aby sme dosiahli náš hlavný cieľ práce sa v práci budeme venovať trom hlavným častiam, ktorými bude teoretická časť, cieľ práce a metodika práce a poslednou časťou budú výsledky práce a diskusia.

Na začiatku tejto práce sa venuje dopadom vojny na Ukrajine cez pohľad krajín Európskej Únie. Ďalej sa pozrieme na ekonomické dopady vojen, priame a nepriame účinky vojen na ekonomický rast a vplyv fiškálnej expanzie na ekonomický rast. Budeme pokračovať so zachytením vplyvu vojny na okolité krajiny a s nákladmi vojenského konfliktu. Následne sa bližšie pozrieme na fiškálnu politiku a štátny rozpočet. Tieto pojmy si charakterizujeme a pozrieme sa ako ich rôzne krízy, prevažne vojny môžu ovplyvniť.

V závere teoretickej časti sa budeme venovať verejnému dlhu a jeho zmene v dôsledku vojenských konfliktov.

V metodike práce si bližšie charakterizujeme štatistické metódy, metódy práce slúžiace na vyhodnotenia a interpretácie výsledkov, spôsob získavania zdrojov a v neposlednom rade si charakterizujeme objekt skúmania našej práce.

Vo výsledkoch práce si bližšie porovnáme stav ekonomík a štátnych rozpočtov Slovenska a Rakúska, a tak porovnáme vývoj reálneho HDP, vývoj celkových vládnych príjmov a výdavkov, taktiež aj stav verejného dlhu v oboch krajinách od roku 1995 do roku 2022. Následne si vytvoríme viacero modelov a odhadneme koeficienty pre naše rovnice. Na záver tejto časti si zhodnotíme dosiahnuté výsledky našej práce.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

Už viac ako dva roky prebieha vojna na Ukrajine. Táto vojna výrazne ovplyvňuje nielen ekonomickú situáciu a rozpočtové hospodárenie Ukrajiny ale aj mnohých ostatných krajín. Medzi tieto krajiny nepochybne patrí aj Slovensko a Rakúsko. V tejto kapitole sa bližšie pozrieme na charakteristiku rozpočtového hospodárenia a na rôzne vplyvy, ktoré môže mať vojna na rozpočty daných krajín.

1.1 Dopady vojny na Ukrajine pre krajiny Európskej Únie

Vojna na Ukrajine má mnoho závažných dopadov na všetky krajiny Európskej Únie. Jedným z hlavných dopadov je bezpečnostná kríza, ktorá vytvára obavy v celej Európskej únii. Bezpečnostná kríza vytvára obavy najmä pre susediace krajiny medzi, ktoré patrí aj Slovensko. Vojna na Ukrajine má aj výrazné ekonomické dôsledky akými sú obmedzenie obchodu, rôzne sankcie a politická neistota, ktorá ovplyvňuje obchodné vzťahy medzi Ruskom a Európskou Úniou.

Jedným z ďalších hlavných dopadov konfliktu sú vyššie ceny energií v Európe a oslabenie dôvery na finančných trhoch, ktoré sú podporované medzinárodnými sankciami proti Rusku. ECB sa nedávno vyjadrila, že vysoké ceny energií spôsobia pokles hospodárskeho rastu v EÚ o 0,2 percentuálneho bodu. Vplyv by mohol byť oveľa horší ak by došlo k prerušeniu dodávok plynu a ak by došlo k prídedom, ECB vypočítala, že šok z prídela plynu by mohol zraziť HDP o 0,7 percentuálneho bodu. Ak by sa dodávky ruského plynu úplne zastavili, EÚ by sa mohla dostať do recesie (Liadze et al., 2022). Účinky pozastavenia dovozu ruskej energie na európske hospodárstvo závisia od prerozdelenia zdrojov, palív, presunom zdrojov energie a znížením dopytu. Spotreba energie v domácnostiach, priemysle a obchode sa vo veľkej miere spolieha na ruský dovoz. Zníženie dovozu a prechod na alternatívne zdroje energie môže priniesť úspory nákladov, čo môže pomôcť zmierniť finančnú záťaž európskeho hospodárstva za predpokladu, že priemyselné elektrárne prejdú na použitie alternatívnych vstupov (Korriku, Tartaraj, 2023).

Globálne udalosti akými je napríklad vojna na Ukrajine a následná energetická kríza prispievajú k vyššej inflácii v celej EÚ. Na infláciu tiež vplyvajú rozhodnutia vlád v oblasti fiškálnej politiky a aj zmeny v medzinárodných obchodoch. Všetky príčiny vysokej inflácie sú navzájom prepojené a je dôležité prijímať opatrenia na riadenie inflácie a udržanie hospodárskej stability. Vysoká inflácia môže narušiť hospodársky rast, čo ovplyvňuje celkovú hospodársku stabilitu v krajine. V rokoch 2021 a 2022 bola inflácia spôsobená

najmä nárastom dopytu, a tým aj nárastom cien energií cien. Hlavné faktory, ktoré môžu ovplyvniť pretrvávanie vysokej inflácie, respektíve zvýšenie, patria šoky v cenách, ponuke energií, ďalších komodít a základných tovarov. Miera inflácie v EÚ a vo viacerých ďalších krajinách môže zostať vysoká po niekoľko rokov alebo aj dlhšie a predstavovať hrozbu pre ekonomiky týchto krajín aj pre podniky. Táto inflácia môže mať vplyv na hospodárstvo všetkých štátov EÚ a jej dopady môžu výrazne pocítiť všetci obyvatelia EÚ. Vplyv inflácie má rôzne dopady na ekonomiku, medzi hlavné dopady patrí napríklad zvyšovanie nákladov pre podniky a spotrebiteľov, čo má vo veľa prípadoch negatívny vplyv na ziskovosť podnikov a kúpnu silu obyvateľstva. Vysoká inflácia môže výrazne narušiť hospodársky rast, čo ovplyvňuje celkovú hospodársku stabilitu v krajine.

Vojna na Ukrajine má vplyv aj na nezamestnanosť v celej EÚ ale tento vplyv môže byť v rôznych krajinách EÚ rozdielny. Rozdielny vplyv je spôsobený vplyvom viacerých faktorov, akými sú ekonomická vyspelosť, závislosť na ruských dodávkach energií, migrácie a celkovej geopolitickej situácie danej krajiny. Tak ako aj na infláciu tak aj na nezamestnanosť vplyva hospodárska nestabilita a energetická kríza, ale najvýznamnejší vplyv na nezamestnanosť majú migranti z Ukrajiny. Napríklad v niektorých krajinách môže dôjsť k zníženiu nezamestnanosti v dôsledku prílevu utečencov a ich účasťou na pracovnom trhu. Menej významný vplyv na nezamestnanosť, má obmedzenie medzinárodného obchodu a následný negatívny vplyv na podniky v celej EÚ.

1.2 Dlhodobé a krátkodobé ekonomické dôsledky vojny

Najlepším zhrnutím ekonomického vplyvu vojny je, že všetko závisí od stavu a úrovne rozvoja ekonomiky pred vypuknutím vojny. Závisí to aj od toho, čo sa deje počas vojny, kde sa vojna vedie a či sú porazení nútení platiť reparácie. Určitý rozdiel pravdepodobne bude mať aj spôsob financovania vojny.

Ekonomický vplyv vojny je viditeľný na dlhodobých a aj krátkodobých ekonomických dôsledkoch. Krátkodobé ekonomické dôsledky vojny sa môžu prejavovať v rastúcich nákladoch na obranu, pretože sa susediace krajiny obávajú možnému posunu vojny. Ďalším krátkodobým dôsledkom môže byť aj prerušenie obchodu a dopravy, pretože vojna môže spôsobiť prerušenie obchodných ciest a obmedziť pohyb tovarov a ľudí cez hranice, čo môže mať okamžitý negatívny vplyv na obchodný sektor. Krátkodobým dôsledkom môžu byť aj utečenci a humanitárne náklady, susedným krajinám môžu vzniknúť náklady spojené s humanitárnou pomocou pre ľudí utekajúcich pred vojnou a ich následnou sociálnou a ekonomickou integráciou (De Groot 2010).

Dlhodobé ekonomické dôsledky vojny sú zvyčajne závažné a prejavujú sa v mnohých smeroch. Niektoré ekonomické teórie vravia, že ekonomické dôsledky vojny sú len dočasné a po uplynutí určitého obdobia sa krajiny vrátia do rovnovážneho stavu. Keďže vojna môže mať rôzne dlhodobé ekonomické dôsledky tak je realita častokrát odlišná. Medzi tieto dlhodobé ekonomické dôsledky vojny môže patriť obmedzenie na medzinárodnom obchode v dôsledku sankcií, čo ovplyvňuje hospodársku výmenu. Hospodárku výmenu môže ovplyvniť aj politická nestabilita v krajine, ktorá spôsobuje odliv investorov a odrádza od nových zahraničných investícií, a tým bráni nasledujúcemu hospodárskemu rastu. Na verejné financie v dlhodobom horizonte môže mať vplyv zničenie infraštruktúry ako sú cesty, školy, škôlky a inžinierske siete, ktorých obnova si vyžaduje dlhší čas a aj dostatok finančných zdrojov. Ľudia častokrát utekajú pred vojnou a tak dochádza k vysídľovaniu obyvateľstva. Vysídľovanie obyvateľstva vedie k utečeneckým krízam a častokrát k nelegálnej migrácii. Migrácia vedie k zvýšenému tlaku na sociálne služby, a tým pádom k ekonomickým dôsledkom pre hostiteľskú krajinu. Ďalším dlhodobým dôsledkom vojny je vyčerpávanie prírodných zdrojov, ktoré je spôsobené priamym ničením a nadmerným vyžívaním týchto zdrojov. Vyčerpávanie prírodných zdrojov má vysoký vplyv nielen na prírodné prostredie, ale aj na ekonomiku krajiny. Keď sa pozrieme na tieto dlhodobé ekonomické dôsledky vojny musíme zväziť špecifické vlastnosti každého konfliktu, ako je dĺžka jeho trvania a rozsah konfliktu (De Groot 2010).

Pri dlhodobých a krátkodobých ekonomických dôsledkoch vojny sa v skutočnosti zvykne navrhovať, že existuje „trade-off efekt“, ktorý prospieva krajinám v blízkosti konfliktu, ale trestá krajiny, ktoré s ním priamo susedia (De Groot, 2010).

Vojna nepriaznivo ovplyvňuje ekonomiku aj menej priamymi spôsobmi. Vojnová deštrukcia kapitálu, napríklad nie je len priama, ale aj nepriama, prostredníctvom inflácie a dlhu alebo predaja zahraničných investícií na financovanie dovozu vojnového materiálu. Okrem toho vojnové narušenie medzinárodného obchodu poškodzuje ekonomický blahobyt tým, že odvracia ekonomické zdroje od ich najefektívnejšieho využitia. Nakoniec, niektorí vedci tvrdia, že zvýšená vládna kontrola počas vojny ničí individuálnu iniciatívu, čo zase spomaľuje ekonomický pokrok. Iní však tvrdia, že vojna môže slúžiť na stimuláciu ekonomického rastu. Zástancovia názoru, že vojna zohráva konštruktívnu úlohu v ekonomickom rozvoji, poukazujú na značne odlišný súbor faktorov. Po prvé, zdôrazňujú, že vojna vedie k využívaniu nevyužitých kapacít a prináša nedostatočne využívané faktory do výrobného procesu. V heterogénnych spoločnostiach sa napríklad počas vojny zvýšila účasť žien a menšín na trhu práce. Podobne aj vojnová mobilizácia kedysi slúžila na vťahnutie

periférnych geografických oblastí do národného trhu. Okrem toho nárast dopytu a koordinácie zdrojov počas vojny môže viesť k efektívnejšiemu využitiu výrobných faktorov, zvýšením koncentrácie a rozsahu, a tým aj zvýšením produktivity. Vojnová mobilizácia skutočne vedie k zvýšenej technologickej inovácii a čo je dôležitejšie, k šíreniu technológií, čo podporuje rast. Vojna rôznymi spôsobmi zahŕňa aj prerozdelenie bohatstva a príjmov, a to tiež podporuje rast. Napokon, narušenie medzinárodného obchodu vedie k náhrade za dovážané suroviny a k rozvoju, a ochrane novovzniknutých priemyselných odvetví vyrábajúcich predtým dovážaný tovar. To je tiež prospešné pre budúci rast. Historické pokusy rozptýliť argument medzi tými, ktorí tvrdia, že vojna podporuje ekonomický rast, a tými, ktorí vidia len jej deštruktívne schopnosti, neboli veľmi úspešné (Stein, Russett, 1980).

1.2.1 Účinky vojny a vplyv fiškálnej expanzie na ekonomický rast

Vplyv vojny na ekonomický rast sa môže prejavovať v priamych aj nepriamych účinkoch, ktoré majú vysoký vplyv na hospodársky rast v krajine. Tieto účinky predstavujú veľké problémy pre stabilitu a zahraničné investície nielen pre krajinu, kde sa vojna odohráva ale aj pre okolité krajiny. Priame a nepriame účinky na ekonomický rast sa dajú zmierniť spoluprácou na národnej a regionálnej vládnej úrovni s cieľom riešiť príčiny konfliktu, usilovať sa o ukončenie vojnového konfliktu a v neposlednom rade podporovať hospodársky rozvoj krajiny.

Priame účinky na ekonomický rast spôsobené vojnovým konfliktom v okolitých krajinách sa prejavuje výrazným znížením HDP na obyvateľa a v nižšom počte domácich a zahraničných investícií. Priame účinky bránia hospodárskemu rozvoju, vytvárajú neistotu a oslabujú stabilitu v regióne. Konflikty v okolitých krajinách vytvárajú nielen priame účinky na ekonomický rast, ale aj nepriame účinky. Medzi nepriame účinky patrí napríklad výrazné zníženie obchodu v krajine, čo vedie k narušeniu hospodárskeho rastu. Medzi ďalšie nepriame účinky patrí aj prílev utečencov, ktorý môže mať nielen negatívny vplyv na mieru rastu obyvateľstva ale v niektorých prípadoch aj pozitívny vplyv. Priamym aj nepriamym účinkom vojny sa dá predchádzať vyššou vzájomnou hospodárskou závislosťou medzi štátmi, ktorá môže znížiť pravdepodobnosť vojny. Krajiny so silnými obchodnými vzťahmi majú väčší záujem na udržiavaní mierových vzťahov, aby sa vyhli nákladom spojeným s konfliktmi (Sesay, 2004).

Vplyv fiškálnej politiky na ekonomický rast môže byť ovplyvnený rôznymi kanálmi. Medzi hlavné kanály patria napríklad verejné investície, ako sú napríklad investície do infraštruktúry. Investície tohto typu sa spájajú s pozitívnym vplyvom na ekonomický rast

a tento typ investície taktiež zvyšuje produktivitu súkromného sektora, a tak prispieva k celkovému hospodárskemu rozvoju. Ďalším kanálom, pomocou ktorého fiškálna politika ovplyvňuje hospodársky rast, je zdaňovanie. Vplyv zdaňovania na ekonomický rast je zložitý a je ťažké ho empiricky izolovať. Napríklad dane z príjmu môžu znížiť čistú mieru návratnosti súkromných investícií, čo potenciálne znižuje atraktívnosť investičných aktivít a spomaľuje tempo rastu. Vzťah medzi premennými fiškálnej politiky a ekonomickým rastom môže byť rôznorodý. Zistilo sa napríklad, že prebytky verejných financií pozitívne koreluje s rastom, pričom medzi možné interpretácie patrí vyrovnávanie daňových rozdielov, signalizácia budúcej výšky daní alebo ukazovatele makroekonomickej nestability. Taktiež je nevyhnutné pri analýze účinkov fiškálnej politiky na ekonomický rast zohľadniť rôzne faktory súčasne. Zmeny viacerých fiškálnych nástrojov môžu viesť ku kombinácii účinkov, čím sa celkový vplyv stáva nejednoznačným. Navyše zahrnutie viacerých premenných fiškálnej politiky do regresných analýz, môže skomplikovať interpretáciu výsledkov a ich významnosť (Easterly, Rebelo, 1994).

Vysoko zadlžené ekonomiky môžu ťažiť z expanzívnej kontrakcie. Pokiaľ je konsolidácia dostatočne razantná a perzistentná, vedie k rastu produkcie cez vtesnanie spotreby, respektíve vtesnanie investícií. Podstatnú rolu zohrávajú očakávania ekonomických subjektov, ktoré chápu snahu vlády ako dopredu hľadiacu a zodpovednú. Pri snahe znížiť verejný dlh je nutné sledovať, okrem iného, jeho väzbu na zadlženosť súkromného sektora. Možné dopady konsolidácie na ekonomický rast je tak potrebné posudzovať v širších súvislostiach. Výsledný efekt konsolidácie bude závislý na ďalších faktoroch. Napríklad na voľbe medzi výdavkovými škrtmi a zvyšovaním daní, pričom preferencie v literatúre smerujú k znižovaniu výdavkov. Taktiež môžeme považovať znižovanie deficitu zvýšením daňovej záťaže za rast, obmedzujúce. Rast daní má byť sprevádzaný adekvátnym poklesom platov, čo spôsobí tlak na pokles miezd. Takto je vlastníkom kapitálu zvýšenie daní kompenzované a miera ich zisku nemusí klesať (Murín, 2016).

1.2.2 Náklady vojenského konfliktu

Medzi náklady vojenského konfliktu patrí mnoho faktorov, tieto faktory môžeme rozdeliť do niekoľkých kategórií. Medzi tieto kategórie patria:

- rozsah a trvanie konfliktu, pretože dlhodobé a rozsiahle konflikty vyžadujú oveľa viac zdrojov a financií,

- technologické nároky na moderné vojenské systémy, ktoré sú zvyčajne veľmi nákladné, čo zvyšuje celkové náklady vojenských operácií,
- medzinárodná podpora a spolupráca so spojencami výrazne ovplyvňuje náklady konfliktu pomocou zdieľania bremena nákladov medzi viacerými krajinami,
- personálne náklady spojené s výcvikom a zdravotnou starostlivosťou o vojakov,
- zabezpečenie efektívnej logistiky, zásobovania a dopravy vojakov a vojenskej techniky na potrebné miesta.

Tieto faktory významne ovplyvňujú náklady vojenského konfliktu a treba ich brať do úvahy, pretože prehľad niekoľkých minulých vojen ukazuje, že štáty v minulosti neustále podceňovali náklady na vojenské konflikty. Jeden z dôvodov tohto podceňovania bolo preceňovanie svojich šancí na víťazstvo (Huntington et al., 2002).

1.3 Zachytenie vplyvu vojny na okolité krajiny

Na zachytenie vplyvu a dôsledkov vojen na hospodársky rast doma a v okolitých krajinách sa používajú tri alternatívne miery blízkosti, ktoré sú susednosť, dĺžka susedných hraníc a vzdialenosť najbližšieho priblíženia. Vo všeobecnosti platí, že merania vzdialenosti a nie príľahlosti poskytujú najpresnejšie meranie rozptylu negatívnych ekonomických dôsledkov vojen na iné krajiny. Na rozdiel od predchádzajúcich štúdií sa v tejto štúdii skúma aj časový vplyv vojen na rast doma a v okolitých krajinách. Trvanie a načasovanie vojen má hospodársky vplyv (Murdoch, Sandler 2004).

Existujú prinajmenšom dva dôvody, prečo môžeme očakávať väčšie ekonomické dôsledky vojen, keď sa zvyšuje miera vzdialenosti susedstva. Po prvé, s rozšírením dosahu môže dôjsť k väčšiemu počtu vojen. Viac vojen má väčšie potenciálne hospodárske dôsledky. Po druhé, pri väčších vzdialenostiach existuje viac možností, ako sa hospodárske dôsledky môžu dostať do konkrétnej krajiny. Napríklad referenčná krajina môže mať šesť susediacich krajín, z ktorých žiadna na svojom území nemá vojnu. V takom prípade je naša miera prelievania nulová. Ak rozšírime dosah na 300 km, môžeme nájsť vojnu v krajine, ktorá susedí napríklad s tromi bezprostrednými susedmi referenčnej krajiny. Keďže títo susedia sú negatívne ovplyvnení vojnou, referenčná krajina je tiež negatívne ovplyvnená prostredníctvom všetkých z nich. Tento typ regionálneho multiplikátora naznačuje, že ekonomické vedľajšie účinky môžu byť výraznejšie, keď "susedia" zahŕňajú nielen susediacich, ale aj vzdialenejších susedov. Vhodná vzdialenosť na zachytenie týchto

vedľajších účinkov je empirická otázka, ktorú možno zodpovedať vyskúšaním alternatívnych vzdialeností a nájdením tej s najvýznamnejším výsledkom (Murdoch, Sandler, 2004).

1.4 Fiškálna politika

Fiškálna politika slúži na stabilizáciu ekonomiky štátu prostredníctvom štátneho rozpočtu, ktorý sa delí na výdavkovú stranu a príjmovú stranu. Fiškálna politika je teda prostriedok, ktorým vláda upravuje svoje rozpočtové saldo prostredníctvom výdavkov a príjmových zmien s cieľom ovplyvniť širšie hospodárske podmienky. Podľa hlavného prúdu ekonómie môže vláda ovplyvniť úroveň hospodárskej aktivity, ktorá sa vo všeobecnosti meria hrubým domácim produktom, v krátkodobom horizonte zmenou úrovne svojich výdavkov a daní (Stupak, 2019).

Fiškálna politika sa neustále vyvíja a mení, tento vývoj ovplyvňujú rôzne faktory a historické udalosti. V Spojených štátoch amerických federálne výdavky ako podiel k HDP vzrástli z dvoch až troch percent pred prvou svetovou vojnou na päť percent v dvadsiatich rokoch dvadsiateho storočia, desať percent v tridsiatich rokoch, pätnásť percent po druhej svetovej vojne a potom sa stabilizovali okolo dvadsiatich percent v šesťdesiatich rokoch. V priebehu polstoročia sa vplyv verejných financií zmenil z irelevantného makroekonomického hráča na hlavného prispievateľa k agregátnemu dopytu (Bénassy-Quéré Agnès et al., 2010).

Fiškálna politika môže mať rôzne nedostatky, tieto nedostatky môžu mať vplyv na rôzne segmenty hospodárstva. Napríklad počas pandémie koronavírusu bola fiškálna politika zle cieleňá, pričom značná časť vyplatených prostriedkov smerovala do firiem, ktoré nevyhnutne podporu nepotrebovali. Zároveň sa objavili obavy, že fiškálna politika počas pandémie koronavírusu mohla viesť k vzniku „zombie“ firiem, ktoré sú ekonomicky neživotaschopné subjekty udržiavané pri živote len vďaka neustálej podpore. Ale na druhej strane fiškálna politika by mohla vo veľkom rozsahu účinne riešiť rôzne problémy, ktorým čelilo hospodárstvo počas pandémie koronavírusu. Fiškálna politika sa tak mohla dostať do všetkých „domácich trhlín“ tým, že by presmerovala aktivity do sektorov s nedostatočným dopytom a zároveň aj zachovala zamestnanosť v týchto sektoroch. Autori tejto štúdie naznačujú, že tradičné merania vplyvu transferových politík založené na produkcii môžu podhodnotiť účinnosť fiškálnych politík pri podpore hospodárskej aktivity a zamestnanosti a v čase komplexných sektorových šokov, aké sa vyskytli počas pandémie koronavírusu. Fiškálna politika môže mať taktiež obmedzený globálny dosah, keďže sa zistilo, že globálny

dosah fiškálnej politiky je obmedzený, s malými a negatívnymi vedľajšími účinkami na produkciu v iných krajinách. Hoci fiškálna politika mala určité pozitívne vedľajšie účinky na zamestnanosť, jej vplyv na globálnu hospodársku aktivitu bol na relatívne nízkej úrovni (Gourinchas et al., 2021).

1.5 Štátny rozpočet

Štátny rozpočet zachytáva plánované príjmy a výdavky na najbližšie rozpočtové obdobie, ktorým je zvyčajne rozpočtový rok. Štátny rozpočet sa môže zostavovať ako prebytkový vtedy príjmy prevyšujú výdavky alebo ako deficitný, keď výdavky prevyšujú príjmy, alebo ako vyrovnaný, keď sa výdavky rovnajú príjmom. Deficit alebo prebytok štátneho rozpočtu sa zvyčajne vyjadruje ako percento k HDP. Toto vyjadrenie nám pomáha vyjadriť veľkosť deficitu alebo prebytku štátneho rozpočtu v pomere k výkonnosti ekonomiky, a teda možnosť porovnávania s ostatnými krajinami.

Zároveň treba uviesť, že na postavenie štátneho rozpočtu vplýva niekoľko činiteľov, medzi ktorými majú svoje osobitné miesto:

- úroveň a rast ekonomiky;
- využívanie štátneho rozpočtu na zásahy štátu do ekonomiky;
- rozsah verejného sektora financovaného z rozpočtových prostriedkov; fondové hospodárstvo;
- rozpočtová sústava, jej členenie, formy zapojenia miestnych rozpočtov na štátny rozpočet;
- politická situácia (Belíčková, 2019).

Prejavom štátneho rozpočtu sú jeho funkcie. Alokačná funkcia, ktorá alokuje zdroje produkcie do kolektívnych statkov a plní sa prostredníctvom rozpočtových výdavkov, distribučná funkcia slúži na prerozdelenie národného dôchodku s cieľom zmierniť rozdiely medzi jednotlivými sociálnymi skupinami obyvateľstva a stabilizačná funkcia slúži na synchronizáciu rozpočtovej a finančnej politiky. Niektorí autori uvádzajú ďalšie dve funkcie štátneho rozpočtu a to stimulačnú a kontrolnú.

1.5.1 Vplyv vojny na štátne rozpočty krajín

Ekonomické náklady na vojnu predstavujú súčet všetkých nákladov daňových poplatníkov a dodatočných nákladov obyvateľov, ktoré nie sú zohľadnené vo vládných rozpočtoch. Aby tento súčet bol platným meradlom celkových nákladov, vyžaduje si

predpoklad, že náklady daňových poplatníkov presne odrážajú skutočné náklady na zdroje tovarov alebo služieb, ktoré vláda nakupuje.

Samozrejme, tento predpoklad nemusí byť úplne pravdivý. Niektoré vládne náklady môžu zahŕňať napríklad zisky presahujúce bežné miery návratnosti pre vládnych dodávateľov. V mnohých analýzach celkových ekonomických nákladov by sa tieto zisky hodnotili ako transfery a nie ako náklady. V tomto prípade by však výsledky prijatia takejto techniky boli zavádzajúce a neintuitívne. Ak by sa napríklad zisky hodnotili ako transfery, znamenalo by to, že prípadný podvodov dodávateľov, v ktorých Američania získali veľké zisky podvádzaním vlády, by znížili celkové náklady daňových poplatníkov na vojnu v Iraku (Schumer, 2007).

Aby sme sa dostali k výsledku tak treba najprv demonštrovať, že čím je krajina bohatšia v porovnaní so svojím rivalom, tým nižšie vníma pravdepodobnosť vojny so svojim rivalom. V súlade s tým chudobnejšie krajiny vnímajú väčšiu pravdepodobnosť vojny s bohatšími rivalmi. To naznačuje, že rýchly ekonomický rozvoj západných krajín zvyšuje vnímanie hrozby vojny medzi krajinami s nižším HDP alebo stagnujúcim ekonomickým rastom. Ukazuje sa, že súčasné veľmi rozdielne miery rastu izraelských a sýrskych vládnych rozpočtov môžu v blízkej budúcnosti viesť k zvýšeniu alebo zníženiu pravdepodobnosti vojny, ako ju vníma Sýria a Izrael. Takéto rozdiely vo vnímaní hrozby môžu viesť chudobnejšieho súpera k tomu, aby sa vyzbrojil teroristickými zbraňami. Potom prezentujeme a aplikujeme metodológiu na meranie peňažnej hodnoty straty alebo zisku blahobytu alebo zmien úrovne bezpečnosti v dôsledku zmien parametrov alebo premenných, ktoré môžu ovplyvniť riešenie pretekov v zbrojení. Ukazuje sa, že psychologická záťaž v dôsledku neistoty, ktorá môže vyplývať, keď sa zvýšia preferencie súpera v oblasti bezpečnosti, je väčšia, keď je bohatstvo krajiny väčšie a keď je vyššia preferencia bezpečnosti; keď sa sýrsky režim stane ideologicky extrémnejším, náklady na udržanie bezpečnostnej úrovne Izraela na úrovni, ktorú mal pred zmenou preferencií Sýrie, sú veľmi vysoké. Ukazuje sa, že hrozba vojny, aj keď sa žiadna vojna nevedie, je dostatočná na výrazné zníženie produkcie (Shabtay, Tishler 2014).

Výsledky nedávnych sociálnych protestov na blízkom východe uvidíme v budúcnosti. Jedným z možných scenárov je vytvorenie základných islamských režimov, ktoré môžu, ako ukazuje táto štúdia, viesť k podstatnému zníženiu bezpečnosti a blahobytu Izraela (Shabtay, Tishler, 2014).

Počas vojen a konfliktov dochádza k významným rozpočtovým zmenám, keďže rozpočty sa teraz musia čerpať a zdroje prerozdeľovať s cieľom zmierniť cenový vplyv

veľkých ponukových šokov, znížiť nadmernú závislosť na zdrojoch dovážaných z rizikovej krajiny, na spustenie núdzovej energetickej odolnosti a na silnejšiu integráciu energetických systémov. V časoch nepriaznivých udalostí, ako sú zvyčajne geopolitické riziká, sú krajiny nútené zabezpečiť ekonomickú stabilitu a investície sa realizujú s cieľom obmedziť cenové dôsledky zhoršených šokov v dodávkach, zvýšiť zásobovaciu kapacitu a zabezpečiť humanitárnu pomoc (Khudaykulova et al.,2022).

1.6 Verejné príjmy

Medzi verejné príjmy zaraďujeme všetky druhy príjmov, ktoré plynú do štátneho rozpočtu. Tieto príjmy členíme na daňové a nedaňové príjmy. Daňové príjmy, predovšetkým daň z príjmov fyzických osôb a daň z príjmov právnických osôb predstavujú 80 až 90 percent príjmov verejných rozpočtov. Medzi nedaňové príjmy patria napríklad príjmy z podnikania a vlastníctva majetku štátu, poplatky, pokuty a penále. Verejné príjmy môžeme taktiež členiť na nenávratné, ktoré sú stálym príjmom verejných rozpočtov, medzi ktoré patria napríklad dane a poplatky. Protikladom sú návratné, ktoré má verejný sektor k dispozícii iba na obmedzený čas a musí ich včas vrátiť za stanovených podmienok.

Na verejné príjmy sa môžeme pozerat' ako na:

- zdroj krytia verejných výdavkov,
- príjmy, ktoré sú. Súčasťou štátneho rozpočtu alebo rozpočtov verejnej správy,
- finančné vzťahy najrôznejšej povahy v systéme verejných financií, súvisiace s tvorbou verejných rozpočtov a iných mimorozpočtových fondov,
- nástroj, ktorý ovplyvňuje jednak agregátnu ponuku a agregátny dopyt, ale aj správanie rôznych subjektov v ekonomike (Sivák, 2019).

1.6.1 Vplyv kríz a vojny na verejné príjmy

Všetky krízy, či už hospodárske krízy, pandémie ale aj vojny majú výrazný vplyv na verejné príjmy krajín. Vo všetkých druhoch kríz častokrát dochádza k poklesu daňových príjmov, tento pokles je spôsobený znížením hospodárskej aktivity v krajine. Počas kríz majú firmy zvyčajne nižšie zisky, čo vedie k nižším príjmom z daní právnických osôb. Na druhej strane domácnosti majú nižšie príjmy, a tým pádom aj nižšiu spotrebu. Nižšia spotreba vedie k nižším príjmom z dane z pridanej hodnoty a nižšie príjmy zase k nižšej dani z fyzických osôb. Vplyvom týchto faktorov sa verejné príjmy počas kríz znižujú, častokrát sa stávajú nestabilnými. Zníženie verejných príjmov môže mať za následok neschopnosť štátu poskytovať verejné statky.

Vplyvom globálnej finančnej krízy celkové príjmy verejnej správy v Európskej únii v roku 2010 predstavovali 44,0 % HDP, čo znamená, že z hľadiska HDP zostali príjmy verejnej správy v porovnaní s rokom 2009 takmer nezmenené a znížili sa približne o 0,02 % HDP. Naznačuje to zmenu trendu v porovnaní s obdobím rokov 2008 až 2009, ktoré znamenalo začiatok hospodárskej krízy. Vtedy príjmy verejnej správy v EÚ klesli približne o 0,6 percentuálneho bodu HDP. V roku 2010 predstavovali celkové príjmy v EÚ 5 401 miliárd EUR. Celkové príjmy verejnej správy v EÚ zaznamenali v rokoch 1999 až 2002 výraznejší pokles v pomere k HDP ako v rokoch 2007 až 2009. Vtedy, rovnako ako v rokoch 2007 až 2009, ho sprevádzal relatívny nárast celkových výdavkov a pokles miery rastu HDP. V rokoch po roku 2002 sa následne príjmy verejnej správy ďalej mierne znižovali a v roku 2004 dosiahli historicky najnižšiu úroveň 43,9 % HDP. V roku 2006 dosiahli 44,8 % HDP, v rokoch do roku 2008 mierne klesali, v roku 2009 prudko klesli a v roku 2010 sa zmiernili (Wahrig, 2011).

V závislosti od postojov vládnych činiteľov k úlohám verejných výdavkov a ich ochoty využiť príležitosť, veľké krízy, no najmä vojny, pôsobia na oslabenie alebo prekonanie normálneho odporu voči zvyšovaniu daní. Daňové príjmy sa preto ľahšie zvyšujú. Vojny okrem toho ponúkajú vynikajúce príležitosti na revíziu alebo prepracovanie prevládajúceho daňového systému a na vytvorenie nových zdrojov príjmov. Výsledkom je, že rozšírená daňová základňa umožňuje po vojne alebo kríze väčšie výdavky ako pred ňou. Štruktúra výdavkov a daňových príjmov a vo všeobecnosti organizačná expanzia niektorých štátov, sa s väčšou pravdepodobnosťou trvale zmení, a posunie v dôsledku svetových vojen tak isto ako v dôsledku medzištátnych vojen. Predpokladáme, že len začíname systematicky využívať domáce dôsledky svetovej vojny ako katalyzátora i ako činiteľa sociálno-ekonomických a politických zmien (Rasler, Thompson, 1985).

1.7 Verejné výdavky

Verejné výdavky slúžia na financovanie verejných potrieb a verejných služieb. Tieto výdavky je potrebné analyzovať, pretože je potrebné ich správne alokovať, aby plnili verejné potreby. Tak ako pri verejných príjmoch tak aj pri verejných výdavkoch je potrebná transparentnosť.

Verejné výdavky chápeme ako:

- tok finančných prostriedkov blokovaných na realizáciu rôznych fiškálnych funkcií štátu, vlády, mesta, obce, regiónu atď. na princípe nenávratnosti a neekvivalentnosti;

- prostriedok na zabezpečenie ekonomických cieľov vlády, sú teda politickou voľbou vlády;
- nástroj vlády pri ovplyvňovaní proporcie medzi súkromným a tretím sektorom;
- súčet výdavkov na bežnom a kapitálovom účte verejného sektora, pričom skutočné agregátne (celkové) výdavky sú zaznamenané na národných účtoch jednotlivých krajín a poskytujú prehľad o celkových verejných výdavkoch za ekonomiku ako celok – vo vzťahu k národnému hospodárstvu a zahraničiu (Belíčková, 2019).

V poslednej dobe môžeme sledovať neustály nárast vládnych výdavkov, preto im treba venovať zvýšenú pozornosť. Rast týchto výdavkov môžeme napríklad vidieť na zvýšenom vplyve verejného sektora, čiže na podiele výdavkov na HDP. Príčiny tohto rastu môžu byť rôzne. Medzi hlavné príčiny zaradujeme politické rozhodnutia, ktoré vplývajú na rozsah a štruktúru aktivít štátu. Rozsah a štruktúra štátu predovšetkým vyplýva z histórie a kultúry daného štátu. Ďalšou hlavnou príčinou je rast HDP na jedného obyvateľa, keďže s rastom životnej úrovne rastie aj dopyt po verejných statkoch. Príčinami môžu byť aj faktory súvisiace s objektívnymi príčinami. Tieto príčiny sú geografické (vyššia miera prírodných katastrof), demografické, urbanistické (súvisiace s prechodom ľudí do veľkých miest a potrebou dobudovania chýbajúcej infraštruktúry), technické a technologické faktory (súvisiace s neustálym technologickým vývojom, potrebnou automatizáciou a digitalizáciou). Medzi ďalšie faktory patria sociálne faktory, ekonomický cyklus, fiškálna politika a štátny dlh spojený so schopnosťou tento dlh splácať.

1.7.1 Vplyv kríz a vojny na verejné výdavky

Hospodárske krízy, pandémie, vojny majú výrazný vplyv na verejné príjmy, no rovnako aj na verejné výdavky. Na verejné výdavky výrazne vplývajú nižšie príjmy, v niektorých prípadoch aj strata zamestnania obyvateľov, ktoré vedú k potrebe sociálnej pomoci v podobe sociálnych dávok a podpore v nezamestnanosti. Verejné výdavky sa častokrát zvyšujú vo všetkých sektoroch a každá kríza vplýva na rôzne sektory. Napríklad pandémia výrazne vplýva na zdravotníctvo, vlády musia zvyšovať výdavky na vybavenie nemocníc, zdravotnícky personál, testovanie, očkovanie. Počas kríz je potrebné pomôcť aj podnikom, aby si udržali svoju solventnosť a zabránili bankrotu. Táto pomoc zahŕňa rôzne formy financovania pomocou pôžičiek, dotácií, zvýhodnených úverov a daňových úľav. Medzi ďalšie verejné výdavky počas kríz môžeme zaradiť aj investície do infraštruktúry a do

rôznych projektov s cieľom stimulovať ekonomiku a vytvárať pracovné miesta. Tieto projekty súvisia s výstavbou ciest, mostov, železníc škôl a iných verejných zariadení. Je dôležité, aby vlády venovali zvýšenú pozornosť verejným výdavkom, aby zabezpečili udržateľnosť verejných financií.

Vývoj celkových výdavkov verejnej správy počas globálnej finančnej krízy a jeho porovnaním so štruktúrou pozorovanou pri celkových príjmoch nastávajú dve situácie. Prvou situáciou je, že celkové výdavky v pomere k HDP sú oveľa viac volatilné ako celkové príjmy, a to aj v obdobiach relatívnej stability, a celkové výdavky v absolútnom vyjadrení nezaznamenali podobný prepad ako celkové príjmy v dôsledku hospodárskej a finančnej krízy. V pomere k HDP sa celkové výdavky verejnej správy v roku 2009 výrazne zvýšili a v roku 2010 sa ich trend obrátil a zmiernil na 50,3% HDP. Nárast výdavkov v pomere k HDP v rokoch 2008 až 2009 predstavuje najvyšší pohyb zaznamenaný v období rokov 1995 až 2010. Je potrebné poznamenať, že v období recesie majú verejné výdavky tendenciu zostať stabilné alebo sa zvýšiť, pretože rastie počet nezamestnaných obyvateľov, ktorí sú odkázaný na sociálne dávky (Wahrig, 2011).

Vplyvy svetových vojen majú trvalé zmeny vo výške verejných výdavkov, čo naznačuje, že tieto konflikty môžu ovplyvniť štruktúru a rozsah verejných financií aj v dlhodobom horizonte. Naopak, vojny medzi dvomi štátmi a lokálne vojny môžu mať len dočasné zmeny vo výške verejných výdavkov, ktoré sú počas trvania vojny spojené s prioritou vojenských a obranných výdavkov. Po ukončení vojny sa následne zvyšujú civilné výdavky na riešenie vojnových škôd, obnovu infraštruktúry a celkovú revitalizáciu krajiny. Konkrétne prvá svetová vojna sa spája s dočasným vplyvom na verejné výdavky. Avšak druhá svetová vojna viedla k výraznému a trvalému nárastu vojenských výdavkov vo Veľkej Británii, USA a Francúzsku. Tieto zistenia poukazujú na to, že globálne vojny môžu mať významné a trvalé dôsledky na verejné výdavky a financie štátu, čo naznačuje, že tieto konflikty môžu byť dôležitým faktorom ovplyvňujúcim rast a expanziu štátov (Rasler, Thompson, 1985).

1.8 Verejný dlh

Podľa Lisého (2016, s.507): „Verejný dlh vyjadruje celkovú sumu nesplatených záväzkov vlády vrátane ostatných záväzkov verejnej správy“.

Vo vzťahu k rozpočtovému deficitu je rozhodujúci vývoj podielu hrubého verejného dlhu na HDP. Dynamika podielu hrubého verejného dlhu na HDP má rastúcu tendenciu, aj keď primárny rozpočtový deficit je nulový. Faktory ako sú vývoj reálnej úrokovej miery,

tempo ekonomického rastu či miera inflácie pôsobia nielen na veľkosť cyklického deficitu ale za určitých predpokladov aj na automatický rast podielu hrubého verejného dlhu na HDP (Mirdala, nepublikované).

1.8.1 Zmeny verejného dlhu v dôsledku vojny

Keďže sú vojny väčšinou nákladné, tak krajiny majú po skončení vojny značný verejný dlh. Verejný dlh vedie k dlhodobým fiškálnym problémom a rozpočtovým obmedzeniam, ktoré ovplyvňujú ostatné verejné výdavky ako sú napríklad výdavky na zdravotnú starostlivosť a vzdelávanie.

Podľa Roberta Barra vojna výrazne vplýva na zmeny verejného dlhu. Počas vojny sa dočasne zvyšujú vládne výdavky, a tým pádom sa zvyšuje verejný dlh. Toto zvýšenie sa odráža na proticyklickej reakcii na dočasné zmeny príjmov. Rýchlosť rastu verejného dlhu sa počas vojny zvyšuje, pretože sa zvyšujú verejné výdavky najmä na financovanie vojenských operácií, obrannej infraštruktúry a ďalších výdavkov súvisiacich s vojnou. Prudký nárast verejných výdavkov vedie k vysokému dopytu po finančných prostriedkoch, pričom tieto finančné prostriedky si štát väčšinou požičiava prostredníctvom emisie dlhových cenných papierov. Z teórie navyše vyplýva, že rozsah proticyklickej reakcie dlhu počas vojny môže prekročiť mieru, ktorú by diktovali efektívne úvahy o verejných financiách, čo naznačuje vplyv faktorov ako je stabilizačná politika na dynamiku dlhu. Zvyšovanie verejných výdavkov a ich dočasný charakter sa nedá dlhodobo udržať (Barro, 1979).

Vplyv vojny na verejný dlh môžeme vidieť aj na americkej vojne za nezávislosť. Štáty financovali vojnu prostredníctvom tlačenia nových peňazí, čo viedlo k vysokej inflácii a znehodnoteniu meny. Rast HDP a príjmy zo špeciálnych taríf boli nápomocné pri znižovaní pomeru verejného dlhu k HDP. Vplyv vojny môžeme vidieť aj na občianskej vojne v Spojených štátoch amerických, kde Kongres povolil platbu všetkých úročených záväzkov a daňové príjmy získané prostredníctvom dovozných ciel sa použili na zaplatenie úrokov a istiny dlhu. Do roku 1880 sa verejný dlh v Spojených štátoch amerických znižoval. Tomuto zníženiu napomohli cielené daňové príjmy a hospodársky rast. V období po druhej svetovej vojne sa v Spojených štátoch amerických zaznamenalo výrazné zníženie pomeru dlhu k HDP v dôsledku viacerých faktorov, ktorými boli rast HDP, inflácia a splatnosť dlhu. Pomer dlhu sa medzi rokmi 1946 a 1955 znížil takmer na polovicu, pričom inflácia zohrávala významnú úlohu pri znižovaní dlhového zaťaženia (Aizenman, Marion, 2011).

2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania

2.1 Cieľ práce

Hlavným cieľom našej práce bolo porovnanie vplyvu vojny na Ukrajinu na rozpočtové hospodárenie Slovenska a Rakúska, a tak porovnať rozdiely medzi oboma krajinami v rozpočtovom hospodárení a v celkovom vplyve na hospodárstvo oboch krajín. Na dosiahnutie nášho hlavného cieľa bolo potrebné si stanoviť aj čiastkové ciele, ktoré boli nasledovné:

- deskriptívna charakteristika stavu ekonomiky, verejných financií a porovnanie trendov od roku 1995 po rok 2022 v Rakúsku aj na Slovensku;
- bližšia deskriptívna charakteristika verejných výdavkov a zmeny vo verejných výdavkoch na obranu v dôsledku vojny na Ukrajinu v Rakúsku a na Slovensku;
- vytvorenie premenných pre rovnice a odhadnutie koeficientov rovníc;
- vytvorenie regresnej analýzy vplyvu verejných výdavkov, ktoré sú rozdelené do dvoch sektorov (celkové verejné výdavky a výdavky na obranu) a tak zachytiť vplyv ich zmeny na ekonomický rast.

2.2 Metodika práce a metódy skúmania

Po stanovení cieľov nasledovalo vyhľadávanie a podrobné preštudovanie odbornej literatúry, väčšina literatúry pochádza z odbornej literatúry dostupnej na internete, z overených internetových stránok ako je napríklad stránka Národnej banky Slovenska, a taktiež niekoľko zdrojov bolo použitých z odborných kníh. V praktickej časti bola väčšina dát pre rovnice a grafy pre Rakúsko aj Slovensko nájdená na Eurostate. Medzi dáta, ktoré bolo potrebné stiahnuť patrili:

- deflátor HDP (z databázy Eurostatu, získané pomerom nominálneho HDP a reálneho HDP);
- nominálne HDP (z databázy Eurostatu: HDP a jeho hlavné zložky (produkcia, výdavky a príjmy, Ukazovateľ národných účtov: Hrubý domáci produkt v trhových cenách);
- hrubý fixný kapitál (z databázy Eurostatu: Tvorba hrubého fixného kapitálu v bežných cenách);

- počet obyvateľov (z databázy Eurostatu: Obyvateľstvo k 1. januáru podľa veku a pohlavia);
- celkové vládne príjmy (z databázy Eurostatu: vládne príjmy, výdavky a hlavné agregáty, ukazovateľ národných účtov: Celkové príjmy verejnej správy);
- celkové vládne výdavky (z databázy Eurostatu: Výdavky verejnej správy podľa funkcií (COFOG), Klasifikácia funkcií verejnej správy : Spolu);
- vládne výdavky na obranu (z databázy Eurostatu: Výdavky verejnej správy podľa funkcií (COFOG), Klasifikácia funkcií verejnej správy: Obrana);
- nominálny Export (z databázy Eurostatu: HDP a hlavné zložky (produkcia, výdavky a príjmy), Ukazovateľ národných účtov: Vývoz tovarov a služieb);
- verejný dlh (z databázy Eurostatu: deficit/prebytok verejnej správy, dlh a súvisiace údaje, ukazovateľ národných účtov: Hrubý konsolidovaný dlh verejnej správy);
- bilanciu štátneho rozpočtu (z databázy Eurostatu: deficit/prebytok verejnej správy, dlh a súvisiace údaje, ukazovateľ národných účtov: Čisté pôžičky (+) / čisté pôžičky (-)).

V modeli sme na zachytenie vplyvu vojny používali vojenské výdavky na rast bez toho, aby sa ignorovali účinky iných hlavných premenných. Nevyhnutný bol model s minimálne štyrmi sektormi. V modeli sme predpokladali, že ekonomika pozostáva zo štyroch sektorov. Tieto sektory sme nazývali D pre výdavky vlády na obranu, X pre export, G pre celkové vládne výdavky a N pre zvyšné časti ekonomiky. Pripúšťali sme aj možnosť, že faktor produktivita sa v jednotlivých sektoroch líši. Pričom marginálne produktivity v sektore N boli hraničné produkty kapitálu a práce v sektore i môžu byť vyššie alebo nižšie o faktor $1 + a_i$, kde a_i môže nadobudnúť akúkoľvek hodnotu vrátane nuly (Alexander, 1990).

Vládny sektor poskytuje rámec pre fungovanie zvyšku ekonomiky a preto takmer určite vytvára pozitívne externality pre všetky ostatné sektory. Obranný sektor, v zmysle výdavkov je väčšinou súčasťou činnosti vlády a mohli by sme odôvodnene očakávať, že jej rast bude obmedzený rozhodnutiami o rozdelení vládnych výdavkov. Predpokladajme teda, že všetky sektory G, X a D generujú externality priamo na N a že G generuje efekty externality aj na D a X. Táto štruktúra obsahuje žiaducu vlastnosť, že výdavky na obranu pravdepodobne nie sú autonómne ale sú závislé na stanovenom vládnom rozpočte. Vo

všeobecnosti tiež umožňuje vládnemu sektoru ovplyvňovať všetky ostatné sektory hospodárstva načrtnuté vyššie (Alexander, 1990).

$$\frac{Y_{i,t}'}{Y_{i,t}} = a_0 + a_1 \left(\frac{I_{i,t}}{Y_{i,t}} \right) + a_2 \left(\frac{L_{i,t}'}{L_{i,t}} \right) + a_3 \left(\frac{G_{i,t}'}{G_{i,t}} \right) \left(\frac{G_{i,t}}{Y_{i,t}} \right) + a_4 \left(\frac{X_{i,t}'}{X_{i,t}} \right) \left(\frac{X_{i,t}}{Y_{i,t}} \right) + a_5 \left(\frac{D_{i,t}'}{D_{i,t}} \right) \left(\frac{D_{i,t}}{Y_{i,t}} \right) + e \quad (1)$$

$$\frac{Y_{i,t}'}{Y_{i,t}} = a_0 + a_1 \left(\frac{I_{i,t}}{Y_{i,t}} \right) + a_2 \left(\frac{L_{i,t}'}{L_{i,t}} \right) + a_3 \left(\frac{G_{i,t}'}{G_{i,t}} \right) \left(\frac{G_{i,t}}{Y_{i,t}} \right) + a_4 \left(\frac{X_{i,t}'}{X_{i,t}} \right) \left(\frac{X_{i,t}}{Y_{i,t}} \right) + a_5 \left(\frac{D_{i,t}'}{D_{i,t}} \right) \left(\frac{D_{i,t}}{Y_{i,t}} \right) + z_{i,t} + e \quad (2)$$

S vyššie uvedenými dátami sme pracovali v rovnici (1), v ktorej bola premenná Y'/Y skonštruovaná podielom deflátoru HDP s nominálnym HDP. Pre premenné G'/G , X'/X a D'/D sme zvolili rovnaký postup. Pre premenné I/Y , G/Y , X/Y a D/Y nebolo potrebné použiť deflátor, pretože čitateľ aj menovateľ sú v nominálnej hodnote (Alexander 1990). Rovnica $Y_{i,t}' = Y_{i,t+1} - Y_{i,t}$ znamená zmenu hrubého domáceho produktu v čase. Táto rovnica platí aj pre všetky ostatné premenné. Môže sa považovať za vhodnejšie použiť rôzne deflátoary pre rôzne sektory ekonomiky. Tempo rastu pracovnej sily je aproximované tempom rastu populácie. Toto môže byť napadnuté ale je to nepravdepodobné, pretože obdobie, o ktorom uvažujeme, je príliš krátke na to, aby zahŕňalo nejaké veľké demografické zmeny. Používame vládnú spotrebu na rozdiel od vládnych výdavkov, pretože sa snaží zachytiť diskrečné zmeny vo vládnych výdavkoch. Napríklad výdavky na sociálne dávky by mali byť zahrnuté do nášho merania produkcie vládneho sektora, a potom by sa dal očakávať nejaký proticyklický prvok. Pre konzistenciu by sme radšej použili výdavky na spotrebu na obranu, premenná D . Údaje o kapitálových výdavkoch na obranu sa však získavajú ešte ťažšie ako údaje o výdavkoch na obranu ako celku. V dôsledku toho si musíme vystačiť s celkovými výdavkami na obranu, teda spotrebnými aj kapitálovými výdavkami. Z tohto dôvodu sme výdavky na obranu neodpočítali od vládnej spotreby pri konštrukcii premennej G a explicitne uznávajú možnú citlivosť výsledky tohto postupu (Alexander 1990). S rovnicou (1) sme pracovali v našom prvom modeli, ktorý bol modelom spojených panelových údajov. Tento regresný model spojených panelových údajov slúžil na preskúmanie vplyvu celkových vládnych výdavkov a výdavkov na obranu na ekonomický rast.

S rovnakými dátami sme pracovali aj v rovnici (2). Táto rovnica sa skladala z rovnakých premenných ako rovnica (1). Na rozdiel od rovnice (1) tu pridávame fixný efekt

pre krajinu. S rovnicou (2) sme pracovali v našom 2 regresnom modeli, ktorý bol modelom fixných efektov.

Ďalej sme si vytvorili model číslo 3, ktorý bol model panelových údajov, v tomto modeli používame rovnicu (3). Taktiež sme si vytvorili model číslo 4, ktorý bol modelom fixných efektov. Tieto modely používajú umelé premenné, pretože v regresnej analýze sa umelé premenné používajú na kódovanie skupín. Umelá premenná je premenná nadobúdajúca hodnoty 0 a 1. Pre dve skupiny, ktoré označíme fiktívnou premennou D , ktorá nadobúda hodnoty takto:

- $D = 1$ v prvej skupine pre Slovensko;
- $D = 0$ v druhej skupine pre Rakúsko (Canela et al. 2019).

$$\begin{aligned} \frac{Y_{i,t}'}{Y_{i,t}} = & a_0 + a_1 \left(\frac{I_{i,t}}{Y_{i,t}} \right) + a_2 \left(\frac{L_{i,t}'}{L_{i,t}} \right) + a_3 \left(\frac{G_{i,t}'}{G_{i,t}} \right) \left(\frac{G_{i,t}}{Y_{i,t}} \right) + a_4 \left(\frac{X_{i,t}'}{X_{i,t}} \right) \left(\frac{X_{i,t}}{Y_{i,t}} \right) \\ & + a_5 \left(\frac{D_{i,t}'}{D_{i,t}} \right) \left(\frac{D_{i,t}}{Y_{i,t}} \right) + a_1 \left(\frac{I_{i,t}}{Y_{i,t}} \right) \times D + a_2 \left(\frac{L_{i,t}'}{L_{i,t}} \right) \times D \\ & + a_3 \left(\frac{G_{i,t}'}{G_{i,t}} \right) \left(\frac{G_{i,t}}{Y_{i,t}} \right) \times D + a_4 \left(\frac{X_{i,t}'}{X_{i,t}} \right) \left(\frac{X_{i,t}}{Y_{i,t}} \right) \times D + a_5 \left(\frac{D_{i,t}'}{D_{i,t}} \right) \left(\frac{D_{i,t}}{Y_{i,t}} \right) \times D \\ & + e \quad (3) \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \frac{Y_{i,t}'}{Y_{i,t}} = & a_0 + a_1 \left(\frac{I_{i,t}}{Y_{i,t}} \right) + a_2 \left(\frac{L_{i,t}'}{L_{i,t}} \right) + a_3 \left(\frac{G_{i,t}'}{G_{i,t}} \right) \left(\frac{G_{i,t}}{Y_{i,t}} \right) + a_4 \left(\frac{X_{i,t}'}{X_{i,t}} \right) \left(\frac{X_{i,t}}{Y_{i,t}} \right) \\ & + a_5 \left(\frac{D_{i,t}'}{D_{i,t}} \right) \left(\frac{D_{i,t}}{Y_{i,t}} \right) + a_1 \left(\frac{I_{i,t}}{Y_{i,t}} \right) \times D + a_2 \left(\frac{L_{i,t}'}{L_{i,t}} \right) \times D \\ & + a_3 \left(\frac{G_{i,t}'}{G_{i,t}} \right) \left(\frac{G_{i,t}}{Y_{i,t}} \right) \times D + a_4 \left(\frac{X_{i,t}'}{X_{i,t}} \right) \left(\frac{X_{i,t}}{Y_{i,t}} \right) \times D + a_5 \left(\frac{D_{i,t}'}{D_{i,t}} \right) \left(\frac{D_{i,t}}{Y_{i,t}} \right) \times D \\ & + z_{i,t} + e \quad (4) \end{aligned}$$

Na záver sme si ešte spravili test robustnosti pomocou ďalších dvoch modelov. V týchto modeloch sme vymenili premennú, ktorá nahrádzala celkové vládne výdavky za celkové vládne výdavky ale bez výdavkov na obranu. Tieto dva modely boli vo všetkých ostatných ohľadoch identické s prvými dvoma modelmi.

3 Výsledky práce a diskusia

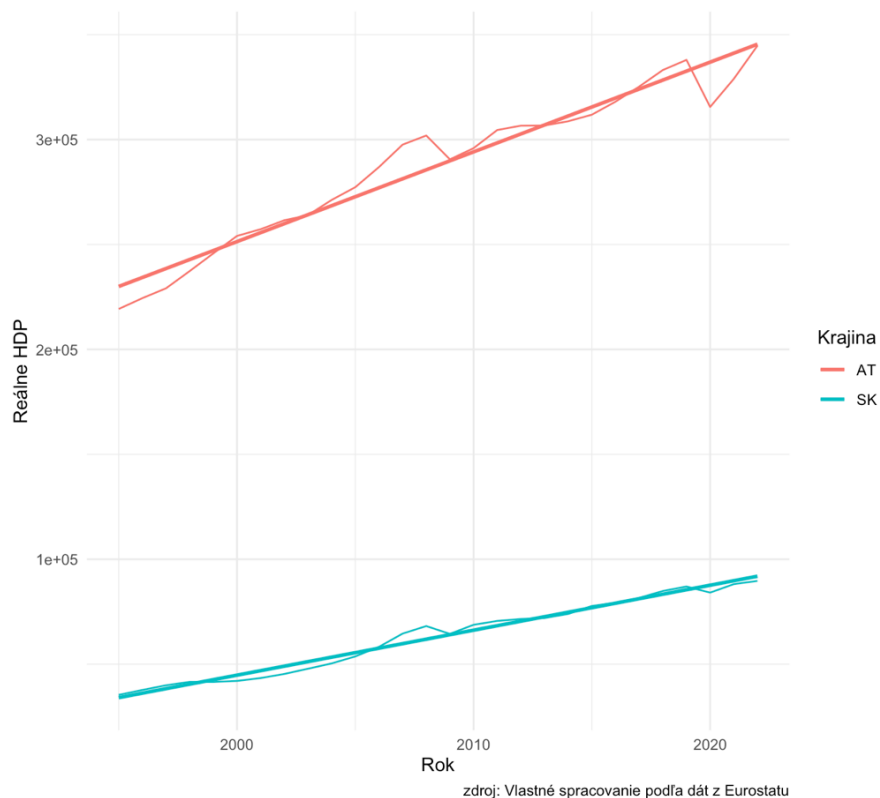
Od konca studenej vojny je vojna na Ukrajine jedným z najväčších problémov pre európsky bezpečnostný priestor. Vynárajú sa otázky ako jednotlivé členské štáty Európskej Únie reagujú a vnímajú tento konflikt. Vo výsledkoch práce sme zhodnocovali dopad tohto konfliktu na rozpočtové hospodárenie dvoch krajín v strednej Európe, ktorými boli Slovensko a Rakúsko.

3.1 Stav verejných financií na Slovensku a v Rakúsku

3.1.1 Vývoj reálneho HDP

Vývoj hrubého domáceho produktu ako dôležitého ukazovateľa hospodárskej aktivity v oboch krajinách mal rastúci trend. Na Grafe číslo 1 vidíme že od roku 1995 HDP rastie, rast HDP mohol byť spôsobený privatizáciou, investíciami zahraničných spoločností a prístupom k fondom Európskej Únie po vstupe Slovenska do EÚ v roku 2004. Ekonomika Rakúska je v porovnaní so Slovenskom silnejšia, a tým pádom je hrubý domáci produkt v Rakúsku vyšší ako na Slovensku. V oboch krajinách vidíme mierny pokles HDP v roku 2009, tento pokles bol spôsobený globálnou finančnou krízou. Ďalší pokles HDP môžeme zaznamenať v roku 2020, tento pokles bol spôsobený pandémiou koronavírusu.

Graf 1 Vývoj Reálneho HDP na Slovensku a v Rakúsku

3.1.2 Vývoj verejného dlhu a bilancie štátnych rozpočtov

Výšku verejného dlhu od roku 1995 ovplyvnilo viacero faktorov, najväčším faktorom bola globálna finančná kríza, ktorá v roku 2009 výrazne navýšila výšku verejného dlhu. Výška verejného dlhu sa za posledných 10 rokov v oboch krajinách len mierne zmenila. Zatiaľ čo v Rakúsku môžeme sledovať na grafe číslo 2 mierny pokles o 2,9 percentuálneho bodu, tak na Slovensku zase mierny nárast o 3,1 percentuálneho bodu. Na grafe číslo 2 takisto vidíme, že v každom roku má Rakúsko vyššiu úroveň hrubého verejného dlhu v pomere k HDP. Tento rozdiel verejného dlhu vôbec nie je zanedbateľný a je vo výške až 20,6 percentuálneho bodu.

Graf 2 Vývoj výšky verejného dlhu ako %HDP

V posledných rokoch bol vývoj verejných financií na Slovensku ovplyvnený viacerými faktormi. Medzi hlavné faktory patrila pandémia koronavírusu, ktorá v roku 2020 a 2021 výrazne navýšila výšku hrubého verejného dlhu. V roku 2022 bol vývoj dlhu výrazne ovplyvnený energetickou krízou spôsobenou vojnou na Ukrajine. Na grafe číslo 2 vidíme, že medzi rokmi 2020 a 2022 sa výška hrubého verejného dlhu zvýšila o 9,8 percentuálneho bodu na 57,8% HDP. Zvýšenie bolo spôsobené viacerými faktormi, medzi hlavné faktory patrilo hospodárenie vlády v podobe primárneho deficitu, na čom sa najviac podieľali opatrenia vlády na zmiernenie dopadov pandémie koronavírusu. Na grafe číslo 2 vidíme, že

v roku 2022 nastal výrazný pokles hrubého verejného dlhu o 3,3% HDP. Tento pokles bol spôsobený vysokou infláciou spôsobenou bezpečnostnými hrozbami a energetickou krízou.

Vývoj verejných financií v Rakúsku sa vyvíjal podobným smerom ako na Slovensku. Takisto ako na Slovensku tak aj v Rakúsku výšku verejného dlhu v rokoch 2020 a 2021 ovplyvnila pandémia koronavírusu, a takisto aj energetická kríza v roku 2022. Na grafe číslo 2 vidíme, že medzi rokmi 2020 a 2022 sa výška verejného dlhu zvýšila o 7,8 percentuálneho bodu na 78,4% HDP. Zvýšenie verejného dlhu je v Rakúsku nižšie ako na Slovensku, pretože v Rakúsku začala výška verejného dlhu klesať už v roku 2021 zatiaľ čo na Slovensku až o rok neskôr.

V nasledujúcich rokoch sa predpokladá odlišný vývoj výšky verejného dlhu. Zatiaľ čo na Slovensku sa predpokladá výrazný nárast verejného dlhu, v Rakúsku sa predpokladá stagnácia verejného dlhu, dokonca aj mierny pokles verejného dlhu.

V strednodobom horizonte Rada pre rozpočtovú zodpovednosť na Slovensku odhaduje, že bez dodatočných opatrení hrubý dlh medzi rokmi kumulatívne porastie o 7,3 percentuálneho bodu z úrovne 57,8 % HDP na konci roku 2022 na úroveň 65,1 % HDP v roku 2027. Odhadované zvyšovanie dlhu verejnej správy, je spôsobené najmä veľmi nepriaznivým vývojom štrukturálneho primárneho salda. Najvyššie sankčné pásmo vyplývajúce z dlhovej brzdy bude v roku 2027 začínat' na úrovni 50 % HDP, čo by znamenalo jeho prekročenie o 15,1 percentuálneho bodu. (Rada pre rozpočtovú zodpovednosť, 2023).

Prognóza Fiškálnej rady v Rakúsku predpokladá pokles verejného dlhu na 76,4 % HDP v roku 2023, ktorý do roku 2027 ďalej klesne na 73,6 % HDP. Napriek poklesu pomer dlhu k HDP zostane v strednodobom horizonte výrazne nad predkrízovou úrovňou z roku 2019, teda na úrovni 70,6% HDP. Očakávaný pokles pomeru dlhu k HDP možno pripísať výlučne pokračujúcemu vysokému rastu nominálneho HDP v dôsledku inflácie. Výraznejšiemu zníženiu pomeru dlhu k HDP bráni výrazný nárast úrokových platieb, vysoké primárne deficity a to aj v strednodobom horizonte. V súlade s očakávaným vývojom finančného salda ministerstvo financií v Rakúsku predpokladá, že napriek silnému rastu nominálneho HDP zostane pomer dlhu k HDP do roku 2027 takmer konštantný. (FISK-Jahresbericht-2023)

Graf 3 Vývoj bilancie štátnych rozpočtov ako %HDP

Na grafe číslo 3 vidíme, že v Rakúsku bol štátny rozpočet prebytkový len v rokoch 2018 a 2019. Na Slovensku bol štátny rozpočet od roku 1995 len schodkový. Najvyšší deficit štátneho rozpočtu bol v Rakúsku zaznamenaný v roku 2020 a bol spôsobený pandemiou koronavírusu. Na grafe číslo 3 vidíme aj postupné znižovanie schodkov v štátneho rozpočtu Slovenska a v Rakúsku toto znižovanie takmer nevidíme.

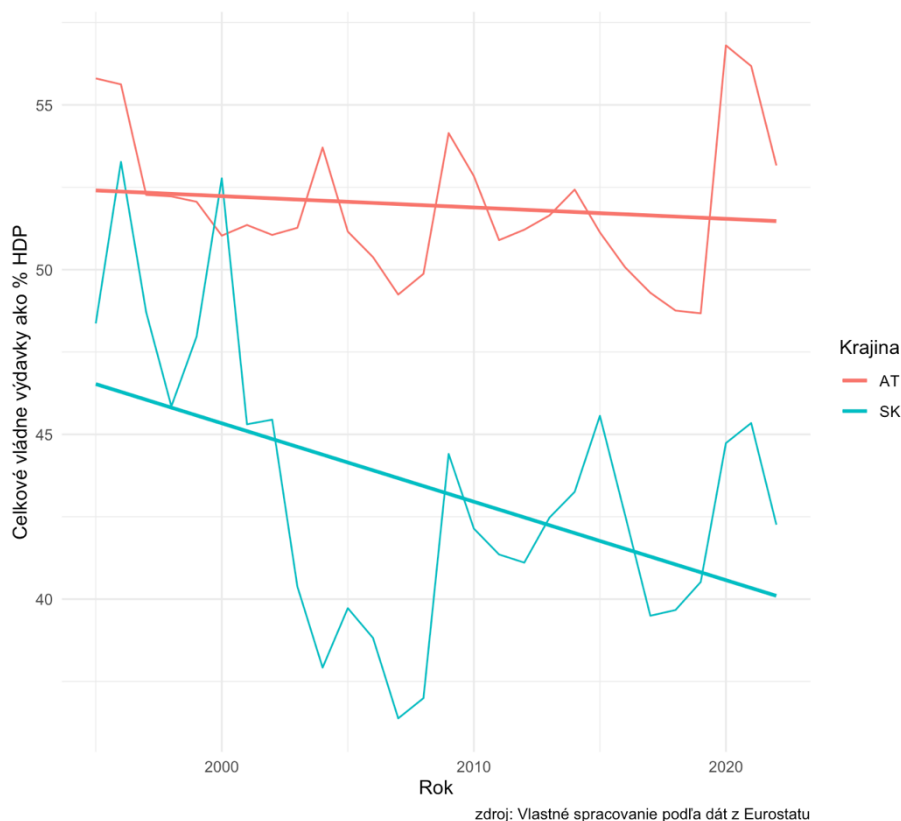
3.1.3 Výška verejných výdavkov a výdavkov na obranu

Pre čo najlepšie porovnanie výšky verejných výdavkov a výdavkov na obranu medzi dvomi krajinami, ktorými sú Rakúsko a Slovensko sme zvolili porovnanie ako percento HDP. Celkové vládne výdavky sme členili podľa funkčnej klasifikácie COFOG, ktorá rozdeľuje výdavky do 10 oblastí, pričom sme si vybrali jednu z týchto oblastí a to výdavky na obranu. Na grafe číslo 4 vidíme, že celkové verejné výdavky v Rakúsku sú takmer každý rok vyššie ako na Slovensku. Napríklad v roku 2022 bol tento rozdiel vo výške 10,9 percentuálneho bodu. Zároveň sa tento rozdiel za posledných 10 rokov zvýšil, keďže v roku 2013 bol tento rozdiel vo výške 9,1 percentuálneho bodu. V oboch krajinách pozorujeme, že v roku 2009 nastal výraznejší nárast verejných výdavkov spôsobených globálnou finančnou krízou, ďalší výraznejší nárast verejných výdavkov vidíme v roku 2020. Tento nárast bol

spôsobený celosvetovou pandémiou koronavírusu. Počas pandémie koronavírusu sa zvyšovali najmä verejné výdavky na zdravotníctvo. V nasledujúcom roku pokračovala pandémia koronavírusu, a tak sa verejné výdavky výrazne nezmenili. V roku 2022 nastal v oboch krajinách pokles verejných výdavkov. Na jednej strane bol tento pokles spôsobený postupným zmiernovaním opatrení v dôsledku koronavírusu. Na strane druhej tento pokles nebol až tak výrazný, pretože v oboch krajinách nastala energetická a bezpečnostná kríza spôsobená vojnou na Ukrajine.

Podľa Fiškálnej Rady v Rakúsku sa napriek výraznému poklesu výdavkov na riešenie krízy koronavírusu zvýšili vládne výdavky v roku 2022. Dôvodom sú najmä nové balíky energetických úľav spôsobené vojnou na Ukrajine a ďalšie opatrenia, ktoré prijala spolková vláda s cieľom zmierniť cenový šok pre domácnosti a podniky a posilniť energetickú nezávislosť Rakúska. Vzhľadom na medzičasom dostupné údaje z aplikácie došlo k zníženiu výdavkov na rok 2022 v prípade dotácie na náklady na energie. (Bundesministerium für Finanzen 2023)

Graf 4 Vývoj celkových vládnych výdavkov ako %HDP

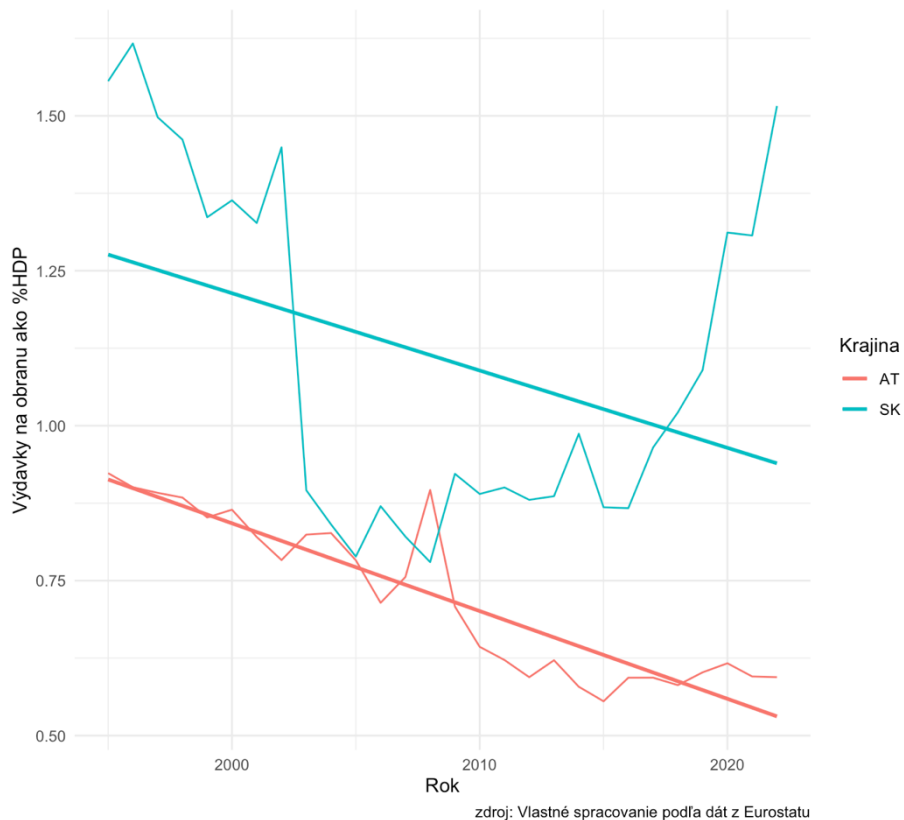

Zatiaľ čo celkové vládne výdavky boli vyššie v Rakúsku tak výdavky na obranu sú vyššie na Slovensku. Vyššie výdavky na obranu na Slovensku sú spôsobené členstvom v Severoatlantickej aliancii NATO (ďalej len „NATO“). V Rakúsku od roku 1995 výdavky

na obranu v pomere k HDP klesali a za posledných 10 rokov mali konštantnú výšku. Slovensko za posledných 10 rokov každý rok zvyšuje výdavky na obranu v pomere k HDP. Slovensko sa tak snaží dosiahnuť kritéria, ktoré stanovilo NATO. Podľa Ministerstva obrany Slovenskej Republiky rast slovenských výdavkov na obranu medzi rokmi 2012 – 2019 dosiahol 111 % a patril medzi štyri najvyššie v rámci celého NATO. K historicky najvýraznejšiemu medziročnému zvýšeniu výdavkov z 1,12 mld. eur na 1,62 mld. eur došlo v roku 2019. Nárast výdavkov odráža trend v celom NATO. V reakcii na výrazné zhoršenie bezpečnostného prostredia plánuje väčšina členských krajín dosiahnuť úroveň 2 % HDP na obranu, z toho 20 % na vyzbrojovanie, do roku 2024. (Ministerstvo obrany SR 2020)

Ako bolo vyššie spomenuté na grafe číslo 5 vidíme za posledných 10 rokov konštantný vývoj výdavkov na obranu v Rakúsku. Toto sa môže zmeniť v najbližších rokoch, keďže v rakúskom rozpočte na rok 2023 sa predpokladá zvýšenie výdavkov na obranu krajiny. (Bundesministerium für Finanzen 2023)

Graf 5 Vývoj výdavkov na obranu ako %HDP

3.1.4 Výška verejných príjmov

Od roku 1995 do roku 2007 verejné príjmy na Slovensku klesali a v Rakúsku sa držali na konštantnej úrovni. Za posledných 10 rokov na grafe číslo 6 možno vidieť

pokračujúci konštantný vývoj výšky verejných príjmov v Rakúsku. Zároveň sa výška verejných príjmov ustálila aj na Slovensku, a tak v oboch krajinách sledujeme konštantný vývoj verejných príjmov v pomere k HDP. Verejné príjmy sa za posledných 10 rokov v Rakúsku držia približne na úrovni 50 % HDP a na Slovensku na úrovni 40 % HDP. A tak vidíme, že s miernymi výkyvmi sú verejné príjmy vyššie v Rakúsku v porovnaní so Slovenskom takmer o 10 percentuálnych bodov.

Podľa Rady pre rozpočtovú zodpovednosť sa na Slovensku verejné príjmy v roku 2021 vyvíjali dynamicky s miernym rastom v dôsledku hospodárskej a stabilnej situácie na trhu práce, ale aj v dôsledku vysokej miery inflácie. Výrazný nárast zaznamenali dane z príjmov a majetku, ako aj dane z produkcie a dovozu, ktoré boli podporené opatreniami v rámci ekologicko-sociálneho programu a opatrenia na zmiernenie inflácie na strane platieb. Nominálny vývoj daňových príjmov v roku 2022 bol výrazne priaznivejší než predpokladal schválený rozpočet. Pozitívny vplyv na saldo hospodárenia verejnej správy v porovnaní s rozpočtom dosiahol úroveň 1 947 miliónov eur, bez jednorazového opatrenia je dodatočný príjem 1 536 miliónov eur. Pozitívny vývoj voči rozpočtu bol zaznamenaný vo všetkých kategóriách daní. Základom tohto rastu boli vyššie makroekonomické základy, ktoré prispeli k dodatočným príjmom vo výške 1 614 miliónov eur. Vplyvom vyššej inflácie a rastu nominálnych zložiek makroekonomických báz, bol dodatočný výnos 2 228 miliónov eur. Najvýznamnejšie nedaňové príjmy prispeli k zníženiu rozpočtovaného deficitu sumou 418 miliónov eur. Výrazné prekročenie rozpočtovanej sumy bolo zaznamenané pri nedaňových príjmoch štátneho rozpočtu a pri príjmoch z predaja emisných kvót. Naopak výpadok v porovnaní s predpokladmi rozpočtu zaznamenali príjmy z tržieb Národnej diaľničnej spoločnosti. (Hospodárenie rozpočtu verejnej správy v roku 2022)

Fiškálny rok 2022 sa v Rakúsku vyznačoval silným rastom príjmov. Príjmy sa vyvíjali dynamicky v dôsledku hospodárskej a stabilnej situácie na trhu práce, ale aj v dôsledku vysokej miery inflácie. Výrazný nárast zaznamenali dane z príjmov a majetku, ako aj dane z produkcie a dovozu, ktoré boli podporené opatreniami v rámci ekologicko-sociálneho programu a opatreniami na zmiernenie inflácie na strane platieb (Bundesministerium für Finanzen, 2023).

Verejné príjmy v Rakúsku zvýšili najmä príjmy z tovarov a daní z príjmov, 87,4% verejných príjmov v roku 2022 pochádzalo z daní a sociálnych príspevkov, čo je spolu 193,8 miliardy eur. V porovnaní s predchádzajúcim rokom ide o nárast o 9,2 %, teda o 16,4 miliardy. eur. Daňové príjmy v roku 2022 boli v porovnaní s predchádzajúcim rokom vyššie o 11,4 %. Po poklese v roku 2020 a výraznom náraste v roku 2021 boli daňové príjmy v roku

2022 o 15% vyššie ako predkrízová úroveň v roku 2019. Vzhľadom na hospodársky vývoj v roku 2022 sa zvýšili najmä dane z tovarov a dane z príjmov, ktoré boli hlavnými faktormi výrazného nárastu verejných príjmov. Príspevky na sociálne zabezpečenie sa vyvíjali menej dynamicky ako daňové príjmy (Statistik Austria, 2022).

Graf 6 Vývoj celkových verejných príjmov ako %HDP

3.1.5 Zmeny vo verejných rozpočtoch spôsobené vojnou

Vplyv vojny na ekonomiku eurozóny je v porovnaní s inými ekonomikami veľmi silný. Vlády a centrálné banky sú nútené flexibilne reagovať na vzniknutú krízu. Napríklad Medzinárodný menový fond znížil odhad ekonomického rastu eurozóny pre rok 2022 takmer štvornásobne viac ako v prípade USA. Citlivosť ekonomík Slovenska a Rakúska súvisí so závislosťou na ruských komoditách, s ich vysokými cenami a fungovaním medzinárodného obchodu. Výpadky dodávok niektorých komponentov výrazne ovplyvňujú viaceré odvetvia. Vojna však môže negatívne ovplyvniť aj dopyt v ekonomike. Zhoršujúci sa ekonomický výhľad a slabnúca kúpna sila budú doliehať na výkonnosť ekonomiky. Opätovne vysoká neistota sa môže prejavovať odkladaním investičných plánov a tiež prispieť k opatrnému spotrebiteľskému správaniu (Národná banka Slovenska, 2022).

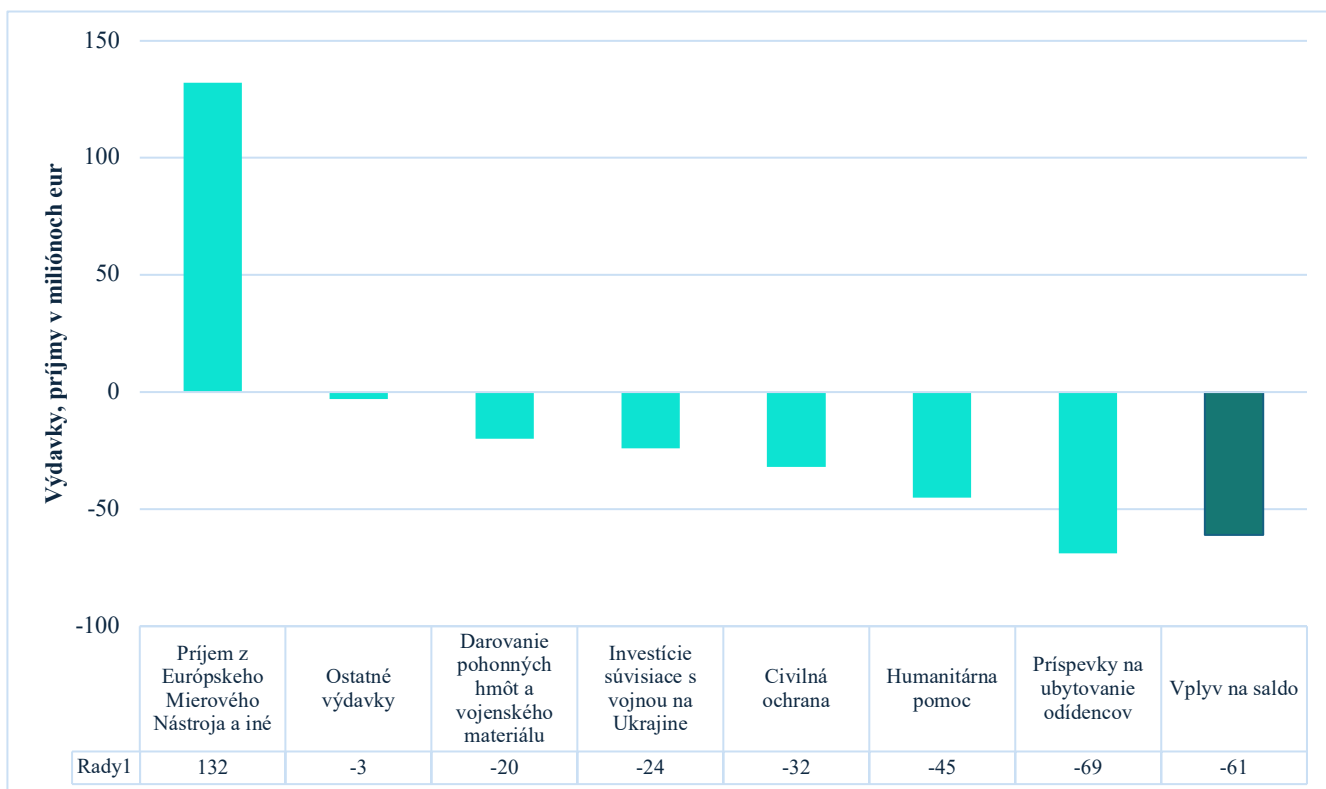
V Rakúsku má vojna na Ukrajine veľký hospodársky vplyv, negatívne ovplyvňuje hospodársky rast a zvyšuje výdavky štátneho rozpočtu. Vojna taktiež spomalila aj globálne hospodárske zotavenie z pandémie koronavírusu. Konkrétny vplyv na rakúsky rozpočet sa môže líšiť v závislosti od viacerých faktorov vrátane politických rozhodnutí a zmien geopolitickej situácie.

Opatrenia súvisiace s vojnou na Ukrajine mali významný vplyv na rozpočet Slovenska v roku 2022. Deficit sa zvýšil o 61 miliónov eur, pričom v rozpočte neboli na tento účel vyčlenené žiadne rezervy. Príjmy zahŕňali platby z európskeho mierového nástroja v celkovej výške 132 miliónov eur, pričom 40 miliónov eur pochádzalo z tohto zdroja a 92 miliónov eur na nákup húfnic Zuzana pre Ukrajinu. Celkové výdavky na financovanie týchto opatrení predstavovali 194 miliónov eur, pričom najväčšiu časť tvorili príspevky na ubytovanie utečencov vo výške 69 miliónov eur. Okrem toho výdavky na humanitárnu pomoc dosiahli 45 miliónov eur, zatiaľ čo ďalšie výdavky súvisiace s konfliktom zahŕňali civilnú ochranu vo výške 32 miliónov eur, investície vo výške 24 miliónov eur, dary na palivá a vojenskú techniku vo výške 20 miliónov eur a ostatné náklady vo výške 3 miliónov eur (Rada pre rozpočtovú zodpovednosť, 2022).

Okrem toho vplyv opatrení na podporu ubytovania utečencov, dosiahol 69 miliónov eur. Finančná pomoc na integráciu detí, študentov a žiakov z Ukrajiny predstavovala 20 miliónov eur. Sociálne dávky, najmä pre osoby v hmotnej núdzi, dosiahli 9 miliónov eur. Projekt „Pomoc utečencom“, v rámci ktorého sa poskytovali finančné príspevky na vzdelávanie, podporu mobility, dobrovoľnícku prácu, pracovnú integráciu a poradenské služby pre integráciu na trhu práce mal výdavky vo výške 4 miliónov eur. Výdavky na zdravotnú starostlivosť predstavovali 3 milióny eur, ďalšie 3 milióny eur boli vyčlenené na bezplatné vlaky pre utečencov a 6 miliónov eur na ostatné náklady na humanitárnu pomoc (Rada pre rozpočtovú zodpovednosť, 2022).

Pokiaľ ide o opatrenia civilnej ochrany, úsilie o zabezpečenie štátnej hranice predstavovalo 32 miliónov eur. Investície súvisiace s konfliktom zahŕňali obstaranie vrtuľníkov pre leteckú jednotku ministerstva vnútra vo výške 13 mil. eur a výstavbu kontajnerového mestečka a stanového tábora vo výške 11 miliónov eur pre vojakov z členských krajín NATO. Okrem toho dary na pohonné hmoty predstavovali 11 miliónov eur a dary na vojenské vybavenie pre Ukrajinu 9 miliónov eur. Ostatné výdavky vo výške 3 milióny eur pokrývali administratívne náklady na realizáciu programu, spravodajské činnosti alebo zriadenie blokovacieho inštitútu (Rada pre rozpočtovú zodpovednosť, 2022).

Graf 7 Vplyv opatrení súvisiacich s vojnou na Ukrajinu na saldo Slovenska

Spracované podľa Hospodárenia rozpočtu verejnej správy v roku 2022

3.2 Tvorba modelov a odhadovanie koeficientov

V našom prvom modeli, ktorý bol modelom panelových údajov používame koeficienty pre rast populácie a investície. Taktiež tu používame premenné pre celkové vládne výdavky, pre export a pre vládne výdavky na obranu. V modeli číslo dva sme pridali fixný efekt, a preto sme ho nazvali modelom fixných efektov. V prvom aj v druhom modeli sme zaznamenali podobné výsledky pre koeficient investície a premenné pre celkové vládne výdavky a pre export. Koeficient pre rast populácie a premenná pre vládne výdavky sa odlišujú v prvom a druhom modeli.

V modeli spojených panelových údajov sme používali rovnicu (1) a zistili sme, že ak vzrastú investície tak to bude mať kladný efekt na ekonomický rast a tento efekt bude aj štatisticky významný. Kladný efekt na ekonomický rast oboch krajín môžeme interpretovať aj, že ak sa podiel investícií na HDP zvýši o 1 percentuálny bod tak sa ekonomický rast zvýši o 0,28 percentuálneho bodu. Tiež sme zistili, že druhý koeficient pre rast populácie je záporný a nie je štatisticky významný. Naša premenná pre celkové vládne výdavky je kladná a tiež má kladný efekt na ekonomický rast ale táto premenná nie je štatisticky významná. Na druhej strane naša ďalšia premenná pre export, je výrazne štatisticky významná a taktiež dosahuje kladné hodnoty, čiže má kladný efekt na ekonomický rast. Kladný efekt na

ekonomický rast oboch krajín môžeme interpretovať aj, že ak sa podiel exportu na HDP zvýši o 1 percentuálny bod tak sa ekonomický rast zvýši o 0,42 percentuálneho bodu. Posledná premenná v prvom modeli je premenná pre vládne výdavky na obranu. Táto premenná, tak ako aj predchádzajúce dve premenné, dosahuje kladné hodnoty, čiže má kladný efekt na ekonomický rast. Ale na rozdiel od premennej pre export nie je štatisticky významná.

V porovnaní so štúdiou od Alexandra (1990) nám v modeli panelových údajov vyšli takmer rovnaké výsledky premennej pre export. V oboch prípadoch je táto premenná kladná a štatisticky významná. Na druhej strane nám vo väčšine koeficientov a premenných vyšli odlišné výsledky. Ako príklad nech slúži, že v koeficiente pre investície, ktorý nám vyšiel kladný a signifikantne štatisticky významný a v štúdiu od Alexandra (1990) vyšiel záporný a aj štatisticky nevýznamný. Naše výsledky sa odlišujú aj v koeficiente pre rast populácie, ktorý je v štúdiu od Alexandra (1990) štatisticky významný a aj kladný, čo je v súlade s neoklasickou teóriou rastu. Výsledok v našom modeli panelových údajov nie je štatisticky významný a dokonca je aj záporný čo nie je v súlade s neoklasickou teóriou rastu. Výsledky sa mierne odlišujú aj v premennej pre celkové vládne výdavky, ktorá je v našom modeli štatisticky nevýznamná a kladná a v štúdiu od Alexandra (1990) je štatisticky významná ale tiež je kladná. Naše výsledky sa odlišujú aj v premennej pre vládne výdavky na obranu ale v oboch prípadoch sú tieto výsledky štatisticky nevýznamné.

V modeli fixných efektov, v ktorom sme pridali fixný efekt pre krajinu nám v niektorých prípadoch vyšli podobné výsledky. V tomto modeli sme používali rovnicu (2). Výsledky sa líšili v koeficiente pre rast populácie, ktorý je síce stále štatisticky nevýznamný ale na rozdiel od prvého modelu nadobúda kladné hodnoty. Koeficient pre investície nadobúda takmer identické hodnoty. Mierne nižší vplyv na ekonomický rast, nám v druhom modeli vyšiel pri premennej pre vládne výdavky na obranu ale tento vplyv je stále kladný a zároveň štatisticky nevýznamný. Premenné pre celkové vládne výdavky a pre export nadobúdajú v druhom modeli takmer identické hodnoty ako v prvom modeli, a taktiež sa nezmenila ani ich štatistická významnosť.

Z modelu panelových údajov ale aj z modelu fixných efektov nám vyšlo, že ani zmeny v celkových vládnych výdavkoch, ani zmeny vo vládnych výdavkoch na obranu nemajú vplyv na ekonomický rast.

Tabuľka 1 Odhadované koeficienty pre prvé dva modeli

	Model 1	Model 2
Konštanta	-0.06 ** (0.02)	-0.06 ** (0.02)
I/Y	0.28 *** (0.07)	0.27 *** (0.07)
L/L	-0.12 (0.86)	0.96 (1.11)
(G'/G)(G/Y)	0.13 (0.12)	0.10 (0.12)
(X'/X)(X/Y)	0.42 *** (0.05)	0.42 *** (0.05)
(D'/D)(D/Y)	2.37 (2.47)	1.97 (2.45)
Fixný efekt		0.01 (0.01)
R²	0.69	0.70
Adj. R²	0.66	0.66
Num. obs.	54	54

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dát z Eurostatu

V druhej tabuľke číslo 2 sú zobrazené modely číslo tri a štyri, ktoré používajú umelú premennú pre Slovensko a Rakúsko. V týchto modeloch sú taktiež použité koeficienty pre rast populácie a investície. Tiež používame aj rovnaké premenné pre celkové vládne výdavky, pre export a pre vládne výdavky na obranu. Všetky naše koeficienty a aj premenné sú prenasobené umelou premenou pre Slovensko. Takisto ako v druhom modeli tak aj v štvrtom modeli pridávame fixný efekt. V modeloch tri a štyri nachádzame podobné výsledky pre koeficient rastu populácia a pre premenné pre celkové vládne výdavky a pre export.

Tabuľka 2 Odhadnuté koeficienty pre modeli 3 a 4

	Model 3	Model 4
Konštanta	-0.05 *	-0.02
	(0.02)	(0.08)
I/Y	0.22 **	0.10
	(0.08)	(0.33)
L'/L	0.56	0.32
	(1.27)	(1.43)
(G'/G)(G/Y)	-0.09	-0.07
	(0.30)	(0.30)
(X'/X)(X/Y)	0.52 ***	0.53 ***
	(0.12)	(0.12)
(D'/D)(D/Y)	0.20	0.92
	(6.50)	(6.84)
(I/Y).D	0.04	0.17
	(0.04)	(0.33)
[(L'/L)].D	0.63	0.87
	(2.94)	(3.04)
[(G'/G)(G/Y)].D	0.24	0.23
	(0.33)	(0.33)
[(X'/X)(X/Y)].D	-0.15	-0.15
	(0.13)	(0.13)
[(D'/D)(D/Y)]. D	0.60	-0.07
	(7.14)	(7.42)
Fixný efekt		-0.03
		(0.08)
R²	0.73	0.73
Adj. R²	0.66	0.66
Num. obs.	54	54

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa dát z Eurostatu

V modeloch číslo 3 a 4 sme nezistili žiadne štatisticky významné rozdiely medzi krajinami vo vplyve zmeny celkových vládnych výdavkov a výdavkov na obranu na ekonomický rast. Rozdiely medzi krajinami nie sú ani v ostatných premenách.

3.2.1 Test robustnosti

Robustnosť zistení z predchádzajúcich modelov, zisťujeme pomocou testu robustnosti, v ktorom sme od celkových vládnych výdavkov odpočítali výdavky na obranu. Tak nám vyšla nová premenná pre celkové výdavky bez obrany. Medzi premennými pre celkové vládne výdavky a pre vládne výdavky bez obrany nám vyšla vysoká korelačná závislosť ($\rho = 0,95$). Touto premenou sme nahradili premennú pre celkové vládne výdavky, všetky ostatné premenné ostali nezmenené. Týmto spôsobom sme zreplikovali model číslo 1, ktorý bol spojeným panelovým modelom. Týmto istým spôsobom sme zreplikovali aj model číslo 2, ktorý bol modelom fixných efektov. A tak nám vyšli nové dva v modeli číslo 5 a 6.

Tabuľka 3 Tvorba modelov pre test robustnosti

	Model 5	Model 6
Konštanta	-0.06 ** (0.02)	-0.06 ** (0.02)
I/Y	0.28 *** (0.07)	0.27 *** (0.07)
L'/L	-0.12 (0.86)	0.96 (1.11)
(G'/G)(G/Y)	0.13 (0.12)	0.10 (0.12)
(X'/X)(X/Y)	0.42 *** (0.05)	0.42 *** (0.05)
(D'/D)(D/Y)	2.50 (2.44)	2.07 (2.43)
Fixný efekt		0.01 (0.01)
R²	0.69	0.70
Adj. R²	0.66	0.66
Num. obs.	54	54

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa dát z Eurostatu

Po porovnaní modelov číslo 1 a 2 s modelmi číslo 5 a 6 sme zistili, že odpočítanie vládnych výdavkov na obranu z celkových vládnych výdavkov, nemá vplyv na výsledok v našich modeloch. Toto môžeme skonštatovať, pretože nám vyšli úplne identické výsledky

v modeloch, v ktorých sme od celkových vládnych výdavkov neodpočítavali vládne výdavky na obranu a v modeloch, v ktorých sme tieto výdavky na obranu odpočítali od celkových vládnych výdavkoch. V modeloch sa dokonca nezmenila ani štatistická významnosť jednotlivých premenných.

Záver

Vplyv vojny na ekonomiku a na rozpočtové hospodárenie môže byť významný nielen pre krajinu, v ktorej sa vojna odohráva ale aj pre jej okolitých susedov a obchodných partnerov. Z tohto hľadiska usudzujeme, že vojna na Ukrajine má vplyv na ekonomiku a rozpočtové hospodárenie Slovenska aj Rakúska. Naším hlavným cieľom bakalárskej práce bolo porovnať vplyv vojny na Ukrajine, na rozpočtové hospodárenie Slovenska a Rakúska. Ďalším cieľom našej práce bolo aj porovnať vplyv zmeny vládnych výdavkov rozdelených do sektorov na ekonomický rast Rakúska a Slovenska.

V teoretickej časti, kde sme skúmali súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí sme sa zaoberali už zistenými dopadmi vojny na Ukrajine, pre krajiny Európskej Únie. Zistili sme, že jedným z hlavných dopadov konfliktu sú vyššie ceny energií v Európe a oslabenie dôvery na finančných trhoch, ktoré sú podporované medzinárodnými sankciami proti Rusku. V tejto časti sme sa zamerali aj na krátkodobé a dlhodobé ekonomické dopady vojny. Medzi hlavné krátkodobé dopady patrili zvýšené výdavky na obranu, obmedzenie zahraničného obchodu a príliv, a v niektorých prípadoch aj odliv utečencov. A medzi hlavné dlhodobé ekonomické dopady, patrilo obmedzenie medzinárodného obchodu a politická nestabilita. V teoretickej časti sme si taktiež objasnili pojem štátny rozpočet a venovali sme sa jeho zmenám v dôsledku vojny a aj v dôsledku iných kríz. Vojny a rôzne iné krízy majú významný vplyv na štruktúru a množstvo verejných výdavkov, ako aj na veľa iných ekonomických ukazovateľov. Tak ako ekonomické krízy, tak aj vojny môžu mať trvalé dôsledky na verejné financie a na celkovú ekonomickú situáciu v krajine.

Na začiatku praktickej časti, ktorá sa zaoberala výsledkami práce a diskusiou sme podrobne pomocou metódy komparácie porovnali stav ekonomík a štátnych rozpočtov Slovenska a Rakúska, ako prvé sme porovnávali výšku reálneho HDP, ako jedného z hlavných ukazovateľov stavu ekonomík a na grafe sme videli, že Rakúsko má oveľa vyššie HDP, ktoré dokonca rastie aj rýchlejším tempom. V druhom porovnaní sme porovnávali výšku verejného dlhu a bilanciu štátneho rozpočtu, a zistili sme, že v oboch krajinách narastá výška verejného dlhu, a bilancia štátneho rozpočtu sa vyvíja v Rakúsku konštantne. Na Slovensku sa bilancia štátneho rozpočtu zvyšuje, a tak sa každoročný deficit na Slovensku znižuje. Ďalej sme sa pozreli na výšku celkových verejných výdavkov a výdavkov na obranu v pomere k HDP. Celkové verejné výdavky v pomere k HDP sú vyššie v Rakúsku ale výdavky na obranu sú vyššie na Slovensku, čo môže byť spôsobené členstvom v NATO.

Ďalej sme si v praktickej časti vytvorili šesť regresných modelov, v ktorých sme porovnávali vplyv zmeny vládnych výdavkov, v sektoroch na ekonomický rast. Tiež sme porovnávali zmeny v exporte a zmeny v investíciách. Vo všetkých našich modeloch nám vyšlo, že zmeny v celkových vládnych výdavkoch a vo výdavkoch na obranu, nemajú štatisticky významný vplyv na ekonomický rast. Ale taktiež sme zistili, že zmeny v exporte majú kladný vplyv na ekonomický rast a sú aj štatisticky významné. V modeloch s umelými premenami sme nezistili žiadne rozdiely medzi Rakúskom a Slovenskom. Na záver praktickej časti sme si vytvorili premennú pre celkové vládne výdavky ale bez výdavkov na obranu, aby sme spravili test robustnosti. Vyšlo nám, že zmena premennej pre celkové výdavky, za premennú pre celkové výdavky ale bez výdavkov na obranu, nemá vplyv na výsledky.

Jednou z limitácií našej práce môže byť, že sme sa sústredili len na vplyv zmeny celkových vládnych výdavkov a vplyv zmeny vládnych výdavkov na obranu na ekonomický rast oboch krajín. Ďalší výskum by sa mohol venovať napríklad vývoju nezamestnanosti a vplyvu utečencov na pracovný trh v dôsledku vojny v susednom štáte.

Zoznam použitej literatúry

AIZENMAN, Joshua a MARION, Nancy, 2011. Using inflation to erode the US public debt. *Journal of Macroeconomics*. Vol. 33, č. 4, s. 524–541. DOI 10.1016/j.jmacro.2011.09.001.

ALEXANDER, W. Robert J., 1990. The impact of defence spending on economic growth. *Defence Economics*. Vol. 2, č. 1, s. 39–55. DOI 10.1080/10430719008404677.

BARRO, Robert J et al., 1979. On the Determination of the Public Debt. *Journal of political Economy* [online]. s. 940–971. Cit z : <https://www.journals.uchicago.edu/doi/abs/10.1086/260807#pane-pcw-related>

BELÍČKOVÁ, Kornélia a kol., 2019. *Rozpočtová teória, politika a prax*. Praha : Wolters Kluwer. 216 s. ISBN 978-80-7598-631-3.

BÉNASSY-QUÉRÉ Agnès et al., 2010. *Economic Policy in theory and practice* [online]. Cit z : https://books.google.sk/books?hl=sk&lr=&id=zKL3gBP5RfoC&oi=fnd&pg=PR13&dq=Economic+Policy+in+theory+and+practice&ots=4EZuvZPJG1&sig=A-2qs6VHHU6b5ZoWd6sdDJZswAU&redir_esc=y#v=onepage&q=Economic%20Policy%20in%20theory%20and%20practice&f=false.

BUNDESMINISTERIUM FÜR FINANZEN, 2023. *Übersicht über die österreichische Haushaltsplanung 2024* [online]. Cit z : <https://www.bmf.gv.at/themen/wirtschaftspolitik/wirtschaftspolitik-in-oesterreich/uebersicht-oesterreichische-haushaltsplanung.html> [cit 28 marec 2024].

CANELA et al., 2019. Dummy Variables. V : *Quantitative Methods for Management*, s. 57–63. Springer International Publishing. ISBN 978-3-030-17554-2.

DE GROOT, Olaf J., 2010. The spillover effects of conflict on economic growth in neighbouring countries in Africa. *Defence and Peace Economics*. Vol. 21, č. 2, s. 149–164. DOI 10.1080/10242690903570575.

EASTERLY, William a REBELO, Sergio, 1994. *Fiscal policy and economic growth An empirical investigation* [online]. Cit z : http://www.cepr.org/active/publications/discussion_papers/dp.php?dpno=885.

GOURINCHAS et al., 2021. Fiscal policy in the age of covid: Does it get in all of the cracks? [online]. s. 1–78. Cit z : <http://www.nber.org/papers/w29293> [cit 21 apríl 2024].

HUNTINGTON, Hill et al., 2002. *The economic consequences of a war with Iraq* [online]. Cit z : <https://www.nber.org/papers/w9361>.

KHUDAYKULOVA, Madina, YUANQIONG, KHUDAYKULOV, Akmal, 2022. Economic Consequences and Implications of the Ukraine-Russia War. *THE INTERNATIONAL JOURNAL OF MANAGEMENT SCIENCE AND BUSINESS ADMINISTRATION*. Vol. 8, č. 4, s. 44–52. DOI 10.18775/ijmsba.1849-5664-5419.2014.84.1005.

KORRIKU, belisa a TARTARAJ, Azeta, 2023. Economic effects of the war in Ukraine and recession. *F1000Research*. Vol. 12, s. 525. DOI 10.12688/f1000research.132365.1.

LIADZE, Iana et al., 2022. *The Economic Costs of the Russia-Ukraine Conflict* [online]. Cit z : <https://doi.org/10.1111/twec.13336>.

LISÝ, Ján a kol., 2016. *Ekonomia*. Praha : Wolters Kluwer. 621s. ISBN 978-80-7552-275-7.

MINISTERSTVO OBRANY SR, MINISTERSTVO FINANCIÍ SR, 2020. *Revízia výdavkov na obranu* [online]. Cit z : https://www.mosr.sk/data/files/4525_revizia-vydavkov-na-obranu.pdf [cit 21 apríl 2024].

MIRDALA, RAJMUND. *Analýza vybraných aspektov vládnych výdavkov v podmienkach slovenskej republiky*. .

MURDOCH, James C. a SANDLER, Todd, 2004. Civil Wars and Economic Growth: Spatial Dispersion. *American Journal of Political Science*. Vol. 48, č. 1, s. 138–151. DOI 10.1111/j.0092-5853.2004.00061.x.

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA, 2022. *Vojna a dopady na ekonomiku*. [online]. 2022. Cit z : <https://nbs.sk/vojna-a-dopady-na-ekonomiku/> [cit 20 marec 2024].

RADA PRE ROPOČTOVÚ ZODPOVEDNOSŤ, 2023. *Správa o hodnotení plnenia pravidiel rozpočtovej zodpovednosti a pravidiel rozpočtovej transparentnosti za rok 2022* [online]. Cit z : <https://www.rrz.sk/sprava-o-hodnoteni-plnenia-pravidiel-rozp-zodpovednosti-a-transparentnosti-za-rok-2022-august-2023/> [cit 3 apríl 2024].

RADA PRE ROZPOČTOVÚ ZODPOVEDNOSŤ, 2022. *Hospodárenie rozpočtu verejnej správy v roku 2021* [online]. Cit z : <https://www.rrz.sk/hospodarenie-rozpocetu-verejnej-spravy-v-roku-2021/> [cit 28 marec 2024].

RASLER, Karen A a THOMPSON, William R, 1985. *War Making and State Making: Governmental Expenditures, Tax Revenues, and Global Wars* [online]. Cit z : <https://doi.org/10.2307/1956662>.

SESAY, Fatmata Lovetta, 2004. *Conflict in Neighbouring (Developing) Countries: Direct and Indirect Effects on Economic Growth* [online]. Cit z : <https://www.econstor.eu/handle/10419/140720>.

SHABTAY, Hadas a TISHLER, Asher, 2014. Budget allocation under uncertainty and the costs of war and insecurity. *Defence and Peace Economics*. Vol. 25, č. 5, s. 461–480. DOI 10.1080/10242694.2013.810025.

SCHUMER, Charles E., 2007. *War at any price?: The total economic costs of the war beyond the federal budget* [online]. Cit z : https://books.google.sk/books?hl=sk&lr=&id=yw9Wa4XLPdgC&oi=fnd&pg=PA5&dq=WAR+AT+ANY+PRICE%3F+The+Total+Economic+Costs+of+the+War+Beyond+the+Federal+Budget+A&ots=Yj2RWLkZWi&sig=dEglTGmAzh5-WtdfBVepbyQRh8&redir_esc=y#v=onepage&q=WAR%20AT%20ANY%20PRICE%3F%20The%20Total%20Economic%20Costs%20of%20the%20War%20Beyond%20the%20Federal%20Budget%20A&f=false [cit 6 marec 2024].

SIVÁK, Rudolf a kol., 2019. *Financie*. 2.vyd. Praha : Wolters Kluwer. 436s. ISBN 978-80-7598-533-0.

STATISTIK AUSTRIA, 2022. *Defizit 2022 weiterhin hoch, Schulden in absoluten Zahlen gestiegen* [online]. Cit z : <https://www.statistik.at/fileadmin/announcement/2023/03/20230331OeffentlicheFinanzen2022.pdf> [cit 4 apríl 2024].

STEIN, Arthur, RUSSETT, Bruce, 1980. *Evaluating War: Outcomes and Consequences* [online]. Cit z : https://www.grandstrategy.net/Articles-pdf/evaluating_war.pdf [cit 20 marec 2024].

STUPAK, Jeffrey M, 2019. *Fiscal Policy: Economic Effects* [online]. Cit z : https://www.everycrsreport.com/files/20190516_R45723_cbcd99cc61a5e56d35ee060e624c41770328945.pdf [cit 21 apríl 2024].

WAHRIG, Laura; VALLINA, Isabel Gancedo, 2011. *The effect of the economic and financial crisis on government revenue and expenditure* [online]. Cit z : https://scholar.google.com/scholar?hl=sk&as_sdt=0%2C5&q=The+effect+of+the+economic+and+financial+crisis+on+government+revenue+and+expenditure&btnG=#d=gs_cit&t=1714575567723&u=%2Fscholar%3Fq%3Dinfo%3ACyIP99fxGTEJ%3Ascholar.google.com%2F%26output%3Dcite%26scirp%3D0%26hl%3Dsk [cit 14 apríl 2024].